René Guénon

REGELE LUMII

În româneşte de Vlad Sauciuc

C.I.S.C.E., 2007 pentru prezenta traducere în limba română.

Ediţie electronică pentru uzul exclusiv al membrilor C.I.S.C.E.

Este interzisă orice reproducere sau difuzare a acestui text în afara Centrului Independent de Studii şi Cercetări Ezoterice.

Adelphi Edizioni, Milano 1977.

Titlul original: "Le Roi du Monde".

Copyright 1958 Librairie Gallimard, Paris.

Sumar

NOTA EDITORULUI. 4
1. NOŢIUNI DESPRE «AGARTTHA» ÎN OCCIDENT. 5
2. MONARHIE ŞI PONTIFICAT. 8
3. «SHEKINAH» ŞI «METATRON». 13
4. CELE TREI FUNCŢII SUPREME. 18
5. SIMBOLISMUL GRAALULUI. 23
6. «MELKI-TSEDEQ». 27
7. «LUZ» SAU TĂRÂMUL NEMURIRII. 34
8. CENTRUL SUPREM ASCUNS PE DURATA LUI «KALI-YUGA». 39
9. «OMPHALOS-UL» ŞI PIETRELE SFINTE 42
10. NUME ŞI REPREZENTĂRI SIMBOLICE ALE CENTRILOR SPIRITUALI. 47
11. LOCALIZAREA CENTRILOR SPIRITUALI. 50
12. CÂTEVA CONCLUZII. 54

NOTA EDITORULUI.

În 1924 apărea la Paris o carte unică în felul ei, scrisă de Ferdinand Ossendowski, cu titlul "Animale, oameni şi zei". În ea era povestită o călătorie plină de aventuri în Asia centrală, de-a lungul căreia autorul susţinea că venise în contact cu un centru iniţiatic misterios, aflat într-o lume subterană, ale cărei ramificaţii se întindeau peste tot: şeful suprem al acestui centru era aşa-numitul Rege al Lumii. René Guénon (1856-1951) a luat ca punct de plecare amintita operă pentru a ne demonstra, în această carte scurtă şi minunată, cum, în spatele istorisirilor de multe ori confuze ale lui Ossendowski şi a altor scriitori, se prefigurează doctrine şi mituri din timpuri imemoriale, ale căror urme se regăsesc din Tibet (cu noţiunea sa de "Agarttha", pământul 'inviolabil') până în tradiţia ebraică (cu figura lui Melchisedec şi a oraşului din Salem), dar şi în cele mai vechi texte sanscrite, în simbolismul Graalului, în legendele despre Atlantida şi în multe alte mituri. Pe măsură ce aceste raporturi se dezvăluie, simţim cum ne ia ameţeala: cu gesturi puţine şi sobre, Guénon reuşeşte să pună în legătură lucruri atât de diferite, încât la sfârşit ne găsim în faţa unei perspective infinite, care străbate întreaga istorie până în zilele noastre, de la originile de neştiut ale Thulei hiperboreene până la centrul iniţiatic ocult al epocii noastre 'negre', "Kali-Yuga". În pagini puţine, dar prin multe imagini, Guénon schiţează deci linia transmiterii Tradiţiei primordiale, astfel încât această carte va avea pentru mulţi dintre cititorii săi valoarea unei introduceri în gândirea unui maestru singuratic dar indispensabil al timpului nostru.

1. NOŢIUNI DESPRE «AGARTTHA» ÎN OCCIDENT.

Opera postumă a lui Saint-Yves d'Alveydre, intitulată "Misiunea Indiei", publicată în anul 1910 [1], conţine descrierea unui misterios centru iniţiatic, purtând numele de "Agarttha"; probabil că mulţi dintre cititorii acelei cărţi au crezut că este vorba despre o poveste cu totul imaginară, o ficţiune lipsită de orice bază reală. Într-adevăr, dacă analizăm această operă cuvânt cu cuvânt, putem găsi unele inadvertenţe care, cel puţin pentru cei ce iau în consideraţie doar aparenţele exterioare, ar putea justifica o atare opinie; pe de altă parte, Saint-Yves a avut, fără îndoială, motive întemeiate pentru a nu publica respectiva carte, începută cu mult timp mai înainte dar pe care nu a dus-o niciodată la bun sfârşit. Este la fel de adevărat că, înainte de apariţia acesteia, nu se auzise nicăieri în Europa nici despre "Agarttha", nici despre conducătorul ei, "Brahmatma", cu excepţia celor scrise de un autor prea puţin credibil, Louis Jacolliot [2], care nu este, cu siguranţă, o autoritate în domeniu, şi deci nu poate fi luat ca punct de referinţă; în ce ne priveşte, credem că Jacolliot auzise într-adevăr vorbindu-se despre astfel de lucruri pe timpul unei călătorii făcute în India, dar le-a distorsionat după aceea, aşa cum a făcut şi cu altele, în stilul său eminamente fantezist. Deodată însă, în 1924 a apărut o carte nouă şi neaşteptată, intitulată "Animale, Oameni şi Zei", în care Ferdinand Ossendowski îşi povesteşte peripeţiile din cursul unei călătorii obositoare făcută între 1920 şi 1921 prin Asia centrală, şi care conţine, mai ales în ultima parte, povestiri aproape identice cu cele ale lui Saint-Yves; numeroasele comentarii care au însoţit această carte ne oferă, credem, ocazia de a rupe definitv tăcerea asupra chestiunii "Agartthei".

Cei mai sceptici sau răuvoitori nu au pierdut, fireşte, ocazia de a-l acuza pe Ossendowski că l-ar fi plagiat pur şi simplu pe Saint-Yves, semnalând toate fragmentele asemănătoare ale celor două opere; şi, într-adevăr, sunt multe care prezintă, chiar şi în cele mai mici detalii, asemănări cu adevărat surprinzătoare. Găsim, mai întâi de toate, o afirmaţie care putea părea neverosimilă chiar şi la Saint-Yves, referitoare la existenţa unei lumi subterane, ale cărei ramificaţii s-ar extinde peste tot, pe sub continente şi chiar şi pe sub oceane, prin intermediul căreia s-ar stabili căi de comunicaţie invizibile între toate regiunile pământului; de altfel, Ossendowski nu revendică paternitatea unei atari

[1] A doua ediţie a apărut în 1949

[2] "Les Fils de Dieu", p.p. 236, 263-267, 272; "Le Spiritisme dans le Monde", p.p. 27-28.

afirmaţii, ba chiar spune că nu ştie ce să creadă despre ea; el susţine însă că a auzit-o de la mai multe personaje întâlnite pe timpul îndelungatei sale călătorii. Trecând la chestiuni mai deosebite, merită amintit fragmentul în care «Regele Lumii» este prezentat în faţa mormântului predecesorului său, sau cel în care se vorbeşte despre originea Ţiganilor, care ar fi trăit o vreme în "Agarttha" [3], şi multe altele. Saint-Yves spune că, pe timpul celebrării subterane a «Misterelor cosmice», există momente în care toţi călătorii care se află în deşert se opresc, şi până şi animalele sălbatice tac [4]; Ossendowski susţine că ar fi asistat personal la unul din acele momente de reculegere generală. Iar apoi, printre coincidenţele stranii, se numără şi povestea unei insule, astăzi dispărută, unde ar fi trăit oameni şi animale extraordinare: în această privinţă, Saint-Yves menţionează pe scurt periplul lui Iambul citat de Diodor, în timp ce Ossendowski vorbeşte despre călătoria unui bătrân budist din Nepal, dar cu toate acestea descrierile lor sunt aproape identice; dacă există cu adevărat două versiuni ale acestei poveşti, provenind din surse atât de îndepărtate una de cealaltă, ar fi interesant să le găsim şi să le comparăm cu minuţiozitate.

Am dorit să semnalăm toate aceste asemănări, dar menţionăm că ele nu ne conving deloc în privinţa dovedirii acuzaţiilor de plagiat; de altfel, nu avem intenţia de a intra într-o discuţie în contradictoriu care, la urma urmelor, nu ne interesează. Independent de mărturiile pe care Ossendowski însuşi ni le-a transmis, ştim din alte surse că acest gen de povestiri sunt frecvente în Mongolia şi în toată Asia centrală; şi vom adăuga imediat că lucruri similare există în tradiţiile aproape a tuturor popoarelor. Pe de altă parte, dacă Ossendowski ar fi copiat parţial "Misiunea Indiei", nu înţelegem de ce ar fi omis unele pasaje de mare efect, sau de ce a schimbat forma anumitor cuvinte, scriind de pildă "Agharti" în loc de "Agarttha", lucru care, dimpotrivă, se explică foarte uşor dacă ne gândim că el a obţinut aceste informaţii din surse de origine mongolă, în timp ce Saint-Yves le obţinuse din surse hinduse (şi ştim că acesta din urmă s-a aflat în legătură cu cel puţin doi Hinduşi) [5]; nu înţelegem nici de ce a folosit, pentru a-l desemna pe conducătorul ierarhiei iniţiatice, titlul de «Rege al Lumii», care nu apare niciodată la Saint-Yves. Chiar dacă admitem că a împrumutat câteva idei, cert este faptul că Ossendowski expune multe

[3] Trebuie să spunem, în legătură cu aceasta, că existenţa popoarelor «nomade», printre care Ţiganii sunt un exemplu dintre cele mai impresionante, este cu adevărat un lucru extrem de misterios, care ar necesita o examinare atentă.

[4] Dr. Arturo Reghini a remarcat că acest fapt ar putea avea o oarecare legătură cu "timor panicus" al anticilor; o abordare care ni se pare, într-adevăr, foarte verosimilă.

[5] Adversarii lui Ossendowski au vrut să explice acest lucru susţinând că el ar fi citit o traducere în limba rusă a "Misiunii Indiei", traducere a cărei existenţă este incertă, dat fiind faptul că înşişi urmaşii lui Saint-Yves nu o cunosc. I s-a mai reproşat lui Ossendowski că scrie "Om", în timp ce Saint-Yves scrie "Aum"; însă, dacă "Aum" este reprezentarea silabei sacre descompusă în elementele sale constitutive, dimpotrivă, "Om" este transcrierea corectă ce corespunde pronunţiei reale folosită atât în India cât şi în Tibet şi în Mongolia; este de ajuns acest amănunt pentru a ne da seama de "competenţa" unor asemenea critici.

alte lucruri care nu îşi găsesc un echivalent în "Misiunea Indiei", şi pe care totodată el nu le-ar fi putut inventa, cu atât mai mult cu cât, fiind interesat mai cu seamă de politică decât de idei şi doctrine, şi ignorând tot ceea ce ţine de esoterism, el a fost, în mod clar, incapabil de a le înţelege sensurile exacte: vom menţiona ca exemplu povestea unei «pietre negre» trimisă o vreme de «Regele Lumii» lui "Dalai-Lama", apoi transportată la Urga, în Mongolia, şi dispărută în urmă cu circa o sută de ani [6]: or, în multe tradiţii «pietrele negre» au un rol important, de la cea care era simbolul Cibelei până la cea venerată de arabi în "Kaabah" din Mecca [7]. Iată şi un alt exemplu: "Bogdo-Khan" sau «Buddha cel viu», care se află la Urga, păstrează, alături de alte lucruri preţioase, inelul lui Gingis-Han pe care este gravată o "svastică", şi o placă din aramă care poartă sigiliul «Regelui Lumii»; se pare că Ossendowski l-ar fi putut vedea doar pe primul din aceste două obiecte, şi este greu de crezut că şi-ar fi putut imagina existenţa celui de-al doilea; iar în acest caz, nu ar fi fost mai firesc să vorbească despre o placă din aur ?

Aceste câteva observaţii preliminare sunt suficiente pentru scopul pe care ni l-am propus, întrucât intenţionăm să rămânem pe deplin în afara oricărei polemici şi chestiuni personale; dacă îi citãm pe Ossendowski şi pe Saint-Yves o facem numai pentru că operele lor ne pot servi ca punct de plecare pentru consideraţii care nu au nimic de a face cu ceea ce am putea crede despre unul sau despre celălalt, consideraţii a căror amploare depăşeşte cu mult atât nivelul lor individual cât şi pe al nostru care, în acest context, nu trebuie să conteze nici el mai mult. În ce priveşte operele lor, nu vrem să facem o «critică literară» mai mult sau mai puţin inutilă, ci să dăm mai degrabă unele indicii care, din câte ştim, nu au mai fost date până acum de nimeni, şi care pot, într-o oarecare măsură, să ajute la lămurirea a ceea ce Ossendowski numeşte «misterul misterelor» [8].

[6] Ossendowski, care nu ştie că este vorba despre un aerolit, încearcă să explice anumite fenomene, cum ar fi apariţia unor litere pe suprafaţa acestuia, presupunând că acesta ar fi un fragment dint-o plăcuţă de ardezie.

[7] S-ar putea face o interesantă comparaţie şi cu "lapsit exillis", piatra căzută din cer pe care, în anumite circumstanţe, apar inscripţii, şi care a fost identificată cu Graalul în versiunea lui Wolfram von Eschenbach. Ceea ce face lucrurile şi mai deosebite, este faptul că, potrivi acestei versiuni, Graalul a fost în cele din urmă dus în «regatul preotului Ioan», pe care unii l-au identificat cu Mongolia, deşi nici o localizare geografică nu poate fi acceptată în sens literal (a se vedea "L'Esotérisme de Dante", 1957, p.p. 35-36; şi următoarele).

[8] Ne-a uimit să aflăm, recent, că unii doreau să prezinte această carte ca pe o «mărturie» în favoarea unui personaj despre care, în momentul în care am scris-o, nici măcar nu ştiam că există; dezminţim deci categoric orice afirmaţie de acest fel, de oriunde ar veni ea, pentru că pentru noi este vorba numai de o expunere a unor date ce aparţin simbolismului tradiţional, care nu au, aşadar, nimic de a face cu nici o «personificare», de nici un fel.

2. MONARHIE ŞI PONTIFICAT.

Titlul de «Rege al Lumii», în accepţiunea sa cea mai elevată, mai completă şi totodată mai riguroasă, i-a fost atribuit pe drept cuvânt lui "Manu", Legiuitorul primordial şi universal al cărui nume se regăseşte, sub diferite forme, la numeroase popoare antice; să amintim doar, în acest sens, pe "Mina" sau "Menes" al Egiptenilor, "Menw" al Celţilor şi pe "Minos" al Grecilor [9]. De altfel, acest nume nu indică un personaj istoric sau legendar, ci desemnează, în realitate, un principiu, Inteligenţa cosmică ce reflectă Lumina spirituală pură şi care formulează Legea ("Dharma") proprie lumii noastre sau ciclului nostru de existenţă; şi este, în acelaşi timp, arhetipul omului considerat îndeosebi ca fiinţă gânditoare (în sanscrită "manava").

Pe de altă parte, este important să menţionăm că acest principiu poate să se manifeste pornind de la un centru spiritual stabilit în lumea pământeană, de la o organizaţie însărcinată cu păstrarea integrală a comorii tradiţiei sacre, de origine «ne-omenească» ("apaurushêya"), prin intermediul căreia Ştiinţa primordială a fost comunicată de-a lungul veacurilor celor ce au fost în măsură să o primească. Conducătorul unei asemenea organizaţii, reprezentându-l întrucâtva pe "Manu" însuşi, va putea, pe drept cuvânt, să poarte acest titlu şi atributele ce derivă din el; în plus, datorită nivelului de cunoaştere la care trebuie să fi ajuns pentru a-şi putea exercita funcţia, el se identifică în mod real cu principiul al cărui exprimare omenească este, şi în faţa căruia individualitatea sa dispare. Aşa se întâmplă cu "Agarttha", dacă acest centru a primit, cum spune Saint-Yves, moştenirea anticei «dinastii solare» ("Surya-vansha"), care a sălăşluit o vreme la Ayodhya[10] şi care se trăgea din "Vaivaswata", "Manu" al ciclului actual. După cum am mai spus, Saint-Yves nu îl considera totuşi pe conducătorul suprem al "Agartthei" drept «Rege al Lumii», ci îl prezintă ca «Suveran Pontif» şi, în plus, îl aşează în fruntea unei «Biserici brahmanice», denumire care derivă dintr-o concepţie cam prea occidentalizată [11]. Cu

[9] Pentru Greci, "Minos" era deopotrivă Legiuitorul celor vii şi Judecătorul celor morţi; în tradiţia hindusă aceste două funcţii aparţin respectiv lui "Manu" şi lui "Yama". Aceştia sunt de altfel reprezentaţi ca fraţi gemeni, ceea ce arată că este vorba despre dedublarea unui principiu unic, considerat sub două aspecte diferite.

[10] Acest sediu al «dinastiei solare», dacă este considerat simbolic, poate fi asemănat cu «Citadela solară» a Rozacrucienilor, sau cu «Oraşul Soarelui» a lui Campanella.

[11] Numele de «Biserică brahmanică», de fapt, a fost folosit în India numai de secta heterodoxă şi modernă "Brahma-Samaj", creată la începutul secolului al 19-lea ca urmare a influenţelor europene, îndeosebi

excepţia acestei ultime observaţii, spusele lui Saint Yves completează, în această privinţă, ceea ce afirma Ossendowski la rândul său; s-ar crede că fiecare dintre cei doi a văzut numai aspectul ce corespundea direct propriilor tendinţe şi preocupări dominante, pentru că, de fapt, este vorba despre o dublă putere, în acelaşi timp sacerdotală şi regală. Caracterul «pontifical», în sensul cel mai adevărat al acestui cuvânt, aparţine într-adevăr, prin excelenţă, capului ierarhiei iniţiatice, fapt ce necesită o explicaţie: ad-literam, "Pontifex"[12] înseamnă «constructor de punţi», titlu roman care este, oarecum, prin originea sa, un titlu «masonic»; simbolic, însă, "Pontifex" este cel ce îndeplineşte funcţia de mediator, stabilind comunicarea dintre această lume şi lumile superioare.

Astfel, curcubeul, «puntea cerească», este un simbol natural al «pontificatului», şi toate tradiţiile îi atribuie semnificaţii perfect convergente: la Evrei, el este semnul alianţei lui Dumnezeu cu poporul său; în China, este semnul unirii Cerului cu Pământul; în Grecia, o reprezintă pe Iris, «mesagera Zeilor»; şi aproape peste tot, la Scandinavi, Perşi, Arabi, în Africa centrală, ba chiar şi la unele popoare din America de Nord, este puntea ce leagă lumea sensibilă de cea suprasensibilă.

În Roma antică, uniunea celor două puteri, sacerdotală şi regală, era reprezentată prin imaginea lui "Janus", simbol extrem de complex şi având mai multe semnificaţii; cheile de aur şi de argint reprezentau, în acest context, cele două iniţieri corespunzătoare [13]. Este vorba, ca să folosim terminologia hindusă, de calea "Brahmanilor" şi de cea a "Kshatriya-ilor"; dar în vârful ierarhiei se ajunge la principiul comun din care şi unii şi ceilalţi îşi trag atributele respective, dincolo de ceea ce îi separă, întrucât acolo este izvorul oricărei autorităţi legitime, în orice domeniu s-ar exercita aceasta; iar iniţiaţii din "Agarttha" sunt "ativarna", adică dincolo de caste» [14]. Exista, în evul mediu, o expresie ce reunea în sine, într-un mod ce merită subliniat, cele două aspecte complementare ale autorităţii: pe atunci, se vorbea adeseori despre un tărâm misterios numit «regatul preotului Ioan» [15]. Era o

protestante, şi care s-a împărţit repede în numeroase ramuri rivale, iar astăzi a dispărut aproape în totalitate; ca o curiozitate, putem observa că unul dintre fondatorii acestei secte a fost bunicul poetului Rabindranath Tagore.

[12] Sfântul Bernard spune că «Pontiful, după cum arată etimologia numelui său, este un fel de punte între Dumnezeu şi om» ("Tractatus de Moribus et Officio Episcoporum", III, 9). - Există în India un termen care este echivalentul latinului "Pontifex" : este cuvântul "TÎrthamkara", care s-ar traduce literal «cel ce trece un râu sau care face o trecere»; această trecere la care se face aluzie este calea Eliberării ("Moksha"). Există 24 de "TÎrthamkara", precum bătrânii din "Apocalipsă", care, de altfel, constituie şi ei un Colegiu pontifical.

[13] Dintr- un alt punct de vedere, aceste chei sunt respectiv cele ale «marilor Mistere» şi ale «micilor Mistere». - în anumite reprezentări ale lui "Janus", cele două puteri sunt chiar simbolizate de o cheie şi un sceptru.

[14] Să observăm, în legătură cu aceasta, că organizarea socială din evul mediu occidental pare a fi copiat, în linii mari, instituţia castelor: clerul corespundea "Brahmanilor", nobilimea "Kshatriya-ilor", starea a treia "Vaishya-ilor", iobagii "Sh–dra-ilor".

[15] Se vorbeşte mai mult despre «preotul Ioan», în epoca sfântului Ludovic, în călătoriile lui Pian del Carpine şi ale lui Rubruquis. Lucrurile sunt complicate de faptul că, potrivit unora, au existat până la patru personaje

epocă în care ceea ce s-ar putea numi «învelişul exterior» al respectivului centru era constituit, în mare parte, din Nestorieni (sau din cei pe care îi numim, pe drept sau nu, astfel) şi din Sabei [16]; iar cei din urmă îşi atribuiau numele de "Mendayyeh Yahia", adică «discipoli ai lui Ioan». În legătură cu acest subiect, putem observa imediat un lucru cel puţin ciudat, anume acela că multe grupuri orientale cu caracter foarte închis, de la Ismaeliţi sau discipolii «Bătrânului de pe Munte» la Druizii din Liban, şi-au asumat, aidoma ordinelor cavalereşti occidentale, titlul de «paznici ai Ţării Sfinte». Cele ce urmează vor ajuta, fără îndoială, la o mai bună înţelegere a semnificaţiei acestui fapt; s-ar putea spune chiar că Saint-Yves a găsit un termen foarte corect, poate mai potrivit decât şi-ar fi imaginat, atunci când vorbeşte despre «Templierii din "Agarttha"». Pentru a nu fi nedumeriţi de expresia «înveliş exterior», pe care am folosit-o mai sus, vom adăuga că trebuie să ne fie foarte clar faptul că iniţierea cavalerească era mai cu seamă o iniţiere a "Kshatriya-ilor"; ceea ce explică, între altele, rolul preponderent jucat în aceasta de simbolismul Iubirii [17].

Plecând de la aceste ultime consideraţii, ideea unui personaj care este sacerdot şi rege în acelaşi timp, nu este prea răspândită în Occident, deşi, chiar la originile Creştinisimului, ea era reprezentată într-un mod destul de evident de «Regii Magi»; deja în evul mediu puterea supremă (cel puţin dacă ne luăm după aparenţele exterioare) era împărţită între Papalitate şi Imperiu [18]. Atare separaţie poate fi considerată drept semn al unei organizări incomplete la vârf, dacă putem spune aşa, întrucât lipseşte din ea principiul comun din care derivă şi de care depind regular cele două puteri; prin urmare, adevărata putere supremă trebuia să se găsească în altă parte. Dimpotrivă, în Orient, menţinerea unei separări la chiar vârful ierarhiei este un lucru excepţional, aşa ceva întâlnindu-se doar în unele concepţii budiste; şi aici ne referim la incompatibilitatea declarată între funcţia de

---

care au purtat acel titlu: în Tibet (sau Pamir), în Mongolia, în India şi în Etiopia (acest ultim cuvânt avea pe atunci, de altfel, o semnificaţie foarte vagă); însă probabil că este vorba despre reprezentanţi diferiţi ai unei singure puteri. Se mai spune că şi Gingis-Khan a încercat să atace regatul preotului Ioan, dar acesta l-ar fi respins, aruncând fulgere contra armatelor sale. În fine, din epoca invaziilor musulmane, preotul Ioan ar fi încetat să se mai manifeste, şi ar fi reprezentat în exterior de "Dalai-Lama".

[16] În Asia centrală, şi mai ales în regiunea Turkestanului, s-au găsit cruci nestoriene foarte asemănătoare ca formă cu crucile cavalerilor; unele dintre ele, în plus, purtau în centru imaginea unei "svastici". – Pe de altă parte, trebuie să remarcăm că Nestorienii, ale căror relaţii cu Lamaismul par incontestabile, au avut un rol important şi destul de enigmatic, la începuturile Islamului. Sabeii, pe de altă parte, au exercitat o mare influenţă asupra lumii arabe pe timpul Califilor din Bagdad; unii susţin, de altfel, că în rândurile lor s-ar fi refugiat, după un popas în Persia, ultimii neoplatonicieni.

[17] Am semnalat deja această particularitate în studiul nostru, "Esoterismul lui Dante".

[18] În Roma antică, din contra, "Imperatorul" era în acelaşi timp "Pontifex Maximus". – Chiar şi teoria musulmană a Califatului uneşte, cel puţin parţial, cele două puteri, aşa după cum se întâmplă şi în concepţia extrem- orientală a "Wang"-ului (vezi "Marea Triadă", cap. XVII).

"Buddha" şi cea de "Chakravartî" sau «monarh universal» [19], acolo unde se spune că "Shakya-Muni", la un moment dat, trebuie să aleagă între una şi cealaltă. Este oportun să adăugăm că termenul "Chakravartî", care nu are nimic specific budist, se adaptează foarte bine, în raport cu datele tradiţiei hinduse, funcţiei lui "Manu" sau a reprezentanţilor acestuia: literalmente este «cel ce învârte roata», adică acela care, aşezat în centrul tuturor lucrurilor, le dirijează mişcarea, fără a lua el însuşi parte la ea, sau care, potrivit expresiei lui Aristotel, este «motorul imobil» al acestora [20].

Atragem în mod deosebit atenţia asupra acestui fapt: centrul despre care este vorba este punctul fix pe care toate tradiţiile îl desemnează în mod unanim şi simbolic drept «Pol», pentru că în jurul lui se roteşte lumea, reprezentată în general de roată, atât la Celţi cât şi la Chaldeeni şi Hinduşi [21]. Aceasta este adevărata semnificaţie a "svasticii", semn pe care îl găsim răspândit peste tot, din Extremul Orient în Extremul Occident [22], şi care este în esenţă «semnul Polului». Sensul său real este arătat aici, cu siguranţă, pentru prima dată în Europa modernă. Cercetătorii contemporani, au căutat în van să explice acest simbol prin cele mai fanteziste teorii; obsedaţi, în marea lor majoritate, de o idee fixă, ei au vrut să vadă în acesta, ca şi în multe alte lucruri, un semn în exclusivitate «solar» [23], ceea ce, chiar dacă uneori a devenit, nu s-a întâmplat decât accidental şi pe căi colaterale. Alţii s-au apropiat mai mult de adevăr, considerând "svastica" drept simbol al mişcării; însă această interpretare, deşi nu este falsă, este foarte reductivă, întrucât nu este vorba despre o mişcare oarecare, ci de o mişcare de rotaţie care se desfăşoară în jurul unui centru sau a unei axe imobile; şi, repetăm, elementul esenţial la care se referă în mod direct simbolul respectiv este punctul fix [24].

---

[19] Am arătat altundeva analogia care există între concepţia de "Chakravartî" şi ideea de Imperiu la Dante, trebuind menţionată, în această privinţă, opera "De Monarchia" a celui din urmă.

[20] Tradiţia chineză foloseşte, într-un sens foarte apropiat, expresia «Mijloc Invariabil». – Să mai notăm şi faptul că, în conformitate cu simbolismul masonic, Maeştrii se reunesc în «Camera de Mijloc».

[21] Simbolul celtic al roţii s-a păstrat în evul mediu; se pot găsi multe exemple în bisericile romano-catolice şi până şi rosariul gotic pare a fi derivat din acest simbol, pentru că există o legătură sigură între roată şi florile emblematice, precum trandafirul în Occident sau lotusul în Orient.

[22] Acest semn nu a fost străin nici hermetismului creştin: am văzut, în vechea mănăstire a Carmeliţilor din Loudun, simboluri foarte ciudate, datând din a doua jumătate a secolului 15, în care "svastica", alături de semnul (...) despre care vom vorbi mai târziu, are o importanţă centrală. Este bine să observăm, în acest sens, că aceşti Carmeliţi, veniţi din Orient, leagă întemeierea Ordinului lor de Ilie şi de Pitagora (după cum Masoneria, la rândul ei, se leagă fie de Solomon, fie de Pitagora însuşi, ceea ce constituie o asemănare foarte importantă), şi că, pe de altă parte, unii susţin că aceştia, în evul mediu, aveau o iniţiere foarte asemănătoare cu cea a Templierilor, ca şi călugării din Mercede; se ştie că acestdin urmă Ordin şi-a dat numele unui grad din Masoneria scoţiană, despre care am vorbit pe larg în"Esoterismul lui Dante".

[23] Aceeaşi observaţie se poate aplica în mod special roţii, a cărei adevărată semnificaţie de-abia am arătat-o.

[24] Să citâm, doar în treacât, opinia, mai fantezistă ca altele, care face din "svastică" schema unui instrument primitiv, destinat aprinderii focului; dacă este adevărat că uneori acest simbol poate avea o certă legătură cu focul, fiind în particular o emblemă a lui "Agni", acest lucru depinde, însă, de cu totul alte motive.

Din cele spuse până acum, se poate înţelege că «Regele Lumii» trebuie să aibă o funcţie în principal ordonatoare şi regulatoare (de observat că nu fără temei acest din urmă cuvânt are aceeaşi rădăcină cu "rege"), funcţie care poate fi rezumată într-un cuvânt drept «echilibru» sau «armonie», şi care este exprimată în mod exact în sanscrită prin termenul "Dharma" [25]: adică reflectarea, în lumea manifestă, a imutabilităţii Principiului suprem. Se poate astfel înţelege, pe baza aceloraşi consideraţii, de ce «Regele Lumii» are ca atribute fundamentale «Dreptatea» şi «Pacea», care sunt tocmai formele îmbrăcate în mod specific de echilibru şi de armonie în «lumea omului» ("manava-loka") [26]. Şi acesta este un aspect de maximă importanţă; pe care, dincolo de semnificaţia sa generală, îl semnalăm celor care sunt cuprinşi de o frică himerică, al cărei ecou se regăseşte şi în ultimile rânduri ale cărţii lui Ossendowski.

[25] Rădăcina "dhri" exprimă mai ales ideea de stabilitate; forma "dhru", care are acelaşi sens, este rădăcina lui "Dhruva", nume sanscrit al Polului, iar unii o leagă de numele grec al stejarului, "drus"; în latină, de altfel, cuvântul "robur" înseamnă în acelaşi timp stejar şi forţă, fermitate. La Druizi (al căror nume trebuie citit poate "dru-vid", unirea forţei cu înţelepciunea), ca şi la Dodona, stejarul reprezenta «Arborelui Lumii», simbol al axei fixe care leagă Polii.

[26] Să amintim aici textele biblice, în care Dreptatea şi Pacea erau strâns legate: «Justitia et Pax osculatae sunt» (Psalmii, LXXXIV, 11), «Pax opus Justitiae», etc.

3. «SHEKINA» ŞI «METATRON».

Există spirite temătoare, a căror capacitate de înţelegere este limitată, în mod ciudat, de idei preconcepute, şi care au fost deranjate de însuşi numele de «Rege al Lumii», pe care l-au asociat imediat cu cel de "Princeps hujus mundi" despre care se vorbeşte în Evanghelii. O atare comparaţie este, desigur, total greşită şi lipsită de fundament; ca să o lămurim, ne putem limita la a spune că titlul de «Rege al Lumii», în ebraică şi în arabă, i se atribuie de obicei lui Dumnezeu însuşi [27]. Totuşi, întrucât acest lucru poate da naştere unor observaţii interesante, vom discuta în cele ce urmează despre teoriile Cabalei evreieşti privind «intermediarii cereşti». Aceste teorii, de altfel, sunt foarte strâns legate de tema principală a prezentului studiu.

«Intermediarii cereşti» despre care vorbim sunt "Shekina" şi "Metatron"; trebuie spus, mai întâi de toate că, în sensul ei cel mai general, "Shekina" este «prezenţa reală» a Divinităţii. Să observăm că pasajele din Sfânta Scriptură în care aceasta este menţionată sunt mai ales cele în care se vorbeşte despre constituirea unui centru spiritual: construirea unui Tabernacol, ridicarea Templelor lui Solomon şi a lui Zorobabel. Un atare centru, alcătuit în condiţii bine definite, conform regulilor, trebuia să fie, în fapt, locul manifestării divine, reprezentată întotdeauna ca «Lumină»; este interesant să observăm faptul că expresia «loc foarte luminat şi regular», păstrată de Masonerie, pare a fi tocmai o amintire a vechii ştiinţe sacerdotale ce conducea construirea templelor şi care, de altfel, nu era specifică Evreilor; vom reveni mai târziu asupra acestui subiect. Nu este cazul să întrăm prea mult în profunzimea teoriei «influenţelor spirituale» (preferăm această expresie cuvântului «binecuvântări» pentru a traduce cuvântul ebraic "berakoth", cu atât mai mult cu cât acesta este sensul păstrat în limba arabă de cuvântul "barakah"); dar, chiar şi limitându-ne la a lua în considerare lucrurile numai din acest punct de vedere, am putea explica cuvintele lui Eliphas Levi, pe care Vulliaud îl citează în opera sa "Cabala evreiască": «Maeştrii Cabalei deţin, în legătură cu acest fapt, mari secrete».

"Shekina" se prezintă sub numeroase forme, dintre care două principale, una internă, cealaltă externă; pe de altă parte, există, în tradiţia creştină o frază care indică în modul cel

[27] Există, de altfel, o mare diferenţă de sensuri între expresiile «Lume» şi «această lume», astfel încât, în anumite limbi, sunt folosiţi, pentru a le desemna, doi termeni diferiţi: «Lumea» este "el-alam", în timp ce «această lume» este "ed-dunya".

mai clar aceste două aspecte: «"Gloria in excelsis Deo, et in terra Pax hominibus bonae voluntatis"». Cuvintele "Gloria" şi "Pax" se referă respectiv la aspectul interior, în raport cu Principiul, şi la aspectul extern, în raport cu lumea manifestă; şi, dacă interpretăm în acest sens acele cuvinte, putem înţelege imediat de ce au fost pronunţate de Îngeri ("Malakim") pentru a anunţa naşterea lui «Dumnezeu printre noi» sau «în noi» ("Emmanuel"). În ce priveşte primul aspect, am putea aminti şi teoriile teologilor despre «lumina glorioasă» în care, şi prin intermediul căreia, are loc viziunea beatificatoare ("in excelsis"); cât despre al doilea aspect, regăsim aici «Pacea» la care făceam aluzie mai înainte şi care, în semnificaţia ei ezoterică, este indicată peste tot drept unul din atributele fundamentale a centrilor spirituali situaţi în această lume (pe pământ). De altfel, termenul arab "Sakînah", care este, în mod evident, identic cu evreiescul "Shekina", se traduce prin «Mare Pace», care este echivalentul lui "Pax Profunda" a Rozicrucienilor; şi astfel s-ar putea explica ce înţeleg aceştia prin «Templul Sfântului Duh», după cum s-ar putea interpreta în mod clar numeroasele texte evanghelice în care se vorbeşte despre «Pace» [28], cu atât mai mult cu cât «tradiţia secretă privind "Shekina" ar avea legătură cu lumina lui Mesia». Şi este oare o întâmplare faptul că Vulliaud, dându-ne această din urmă informaţie [29], spune că este vorba de tradiţia «rezervată celor care urmau calea ce duce la "Pardes"», adică, după cum vom vedea mai apoi, la centrul spiritual suprem? Acest fapt ne face să mai observăm că Vulliaud vorbeşte, după aceea, despre un «mister al Jubileului» [30], de care se leagă într-o oarecare măsură ideea de «Pace», şi în legătură cu acesta citează următorul text din "Zohar" (III, 52 b): «Râul care iese din Eden poartă numele de "Jobel"», ca şi textul lui Ieremia (XVII, 8): «îşi va întinde rădăcinile către râu», de unde rezultă că «ideea centrală a Jubileului este reaşezarea tuturor lucrurilor în starea lor primitivă». Este vorba, în mod clar, de acea întoarcere în «starea primordială», pe care o menţionează toate tradiţiile şi asupra căreia am avut ocazia să ne oprim puţin în studiul nostru "Ezoterismul lui Dante"; şi, dacă adăugăm că «întoarcerea tuturor lucrurilor la starea lor primitivă va fi semnul erei mesianice», cei ce au citit acel studiu îşi vor aminti ce spuneam acolo despre raporturile dintre «Paradisul terestru» şi «Ierusalimul ceresc». De altfel, la drept vorbind, aici este vorba, în diferitele faze ale manifestării ciclice, tot despre “Pardes”, centrul acestei lumi, pe care simbolismul tradiţional al tuturor popoarelor îl compară cu inima, centru al fiinţei şi «sălaş divin» ("Brahma-pura" în doctrina hindusă), precum Tabernacolul care îi este imagine, şi care de aceea este numit în ebraică "mishkan" sau «sălaş al lui Dumnezeu», cuvânt având aceeaşi rădăcină ca şi "Shekina".

[28] De altfel, în Evanghelie se spune foarte explicit că pacea despre care este vorba nu trebuie înţeleasă în sensul atribuit de lumea profană (Ioan., XIV, 27).
[29] "La Kabbale juive", I, p. 503.
[30] Ib., p.p. 506-507.

Dintr-un alt punct de vedere, "Shekina" este sinteza "Sephiroturilor"; întrucât, în arborele sephirotic, «coloana din dreapta» este latura Îndurării, iar «coloana din stânga» este latura Rigorii [31], va trebui deci să regăsim aceste aspecte şi în "Shekina", şi putem observa imediat, pentru a lega acest lucru de cele de mai înainte, că, cel puţin sub un anumit aspect, Rigoarea se identifică cu Dreptatea, iar Îndurarea cu Pacea [32]. «Dacă omul păcătuieşte şi se îndepărtează de "Shekina", cade în robia puterilor ("Sarim") ce depind de Rigoare» [33], şi atunci "Shekina" este numită «mână forte», ceea ce ne aminteşte pe loc de cunoscutul simbol al «mâinii dreptăţii»; dimpotrivă, «dacă omul se apropie de "Shekina", se eliberează» iar "Shekina" este «mâna dreaptă» a lui Dumnezeu, ca şi cum am spune că «mâna dreptăţii» devine «mâna care dă binecuvântarea» [34]. Acestea sunt misterele «Casei Dreptăţii» ("Beith-Din"), care este încă o definiţie a centrului spiritual suprem [35]; şi mai trebuie să remarcăm că cele două coloane amintite mai sus sunt cele în care se află despărţiţi cei aleşi de cei blestemaţi în reprezentările creştine ale «Judecăţii de Apoi». S-ar mai putea face o comparaţie şi cu cele două căi pe care Pitagoreicii le schiţează prin intermediul literii Y şi pe care mitul lui Hercule prins între Virtute şi Viciu le reprezenta sub formă exoterică; cu cele două uşi, a cerului şi a infernului, care la Latini erau asociate cu simbolismul lui "Janus"; cu cele două faze ciclice, ascendentă şi descendentă [36], care, la hinduşi, sunt legate, în mod similar, de simbolismul lui "Ganêsha" [37]. Aşadar, din toate acestea se poate înţelege cu uşurinţă ce înseamnă cu adevărat expresii precum «intenţie justă», pe care o vom găsi în cele ce urmează, sau «bună voinţă» («Pax hominibus bonae voluntatis»), iar cei ce cunosc câte ceva din diversele simboluri despre care am vorbit, vor vedea cum, nu fără temei, sărbătoarea Crăciunului coincide cu momentul solstiţiului de

[31] Un simbolism foarte asemănător este exprimat de figura medievală a «arborelui celor vii şi a celor morţi», care are de altfel un raport foarte clar cu ideea de «posteritate spirituală»; să observăm că arborele sefirotic mai este identificat şi ca «Arborele vieţii».

[32] După "Talmud", Dumnezeu are două sălaşuri, cel al Dreptăţii şi cel al Îndurării; acestea corespund «Tronului» sau «Sălaşului» din tradiţia islamică. Aceasta împarte numele divine, "çifatiyah", adică cele care exprimă atributele propriu-zise ale lui Allah, în «nume de maiestate» ("jalaliyah") şi «nume de frumuseţe» ("jamaliyah"), ceea ce corespunde unei distincţii de acelaşi tip.

[33] "La Kabbale juive", 1, p. 507.

[34] După Sfântul Augustin şi alţi Părinţi ai Bisericii, mâna dreaptă reprezintă deopotrivă Mila, Îndurarea sau Bunătatea, în timp ce mâna stângă, mai ales la Dumnezeu, este simbolul Dreptăţii. «Mâna dreptăţii» este un atribut obişnuit al regalităţii; «mâna care binecuvântează» este un semn al autorităţii sacerdotale, iar uneori a fost considerată drept simbol al lui Christos. - Imaginea «mâinii care binecuvântează» se găseşte pe unele monezi galice, ca şi "svastica", uneori cu braţele curbate.

[35] Acest centru, sau oricare altul construit după asemănarea sa, poate fi descris simbolic ca un templu (aspect sacerdotal, corespunzând Păcii) şi ca un palat sau un tribunal (aspect regal, corespunzător Dreptăţii).

[36] Este vorba despre cele două jumătăţi ale ciclului zodiacal, care este adeseori reprezentat pe porticul bisericilor din evul mediu printr-o imagine care îi conferă,în mod clar, aceeaşi semnificaţie.

[37] Toate simbolurile pe care le enumerăm aici ar necesita lungi explicaţii; le vom da, poate, cândva, într-un alt studiu.

iarnă, dacă lăsăm la o parte toate interpretările exterioare, filosofice şi morale, făcute de-a lungul timpului, de la Stoici până la Kant.

"Cabbala îi dă "Shekinei" o contrapondere ce poartă nume identice cu ale sale şi care are, prin urmare, aceleaşi caracteristici" [38] şi, desigur, numeroase aspecte diferite, ca şi "Shekina" însăşi; numele său este "Metatron", echivalent numeric cu cel de "Shaddai" [39], «Atotputernicul» (care se spune că ar fi numele Dumnezeului lui Avraam). Etimologia cuvântului "Metatron" este foarte nesigură; între diversele ipoteze formulate în acest sens, una din cele mai interesante este cea care consideră că aceasta derivă din chaldeeanul "Mitra", care înseamnă «ploaie» şi care, prin rădăcina sa, are o legătură sigură cu «lumina». Pe de altă parte nu trebuie să credem că asemănarea cu "Mitra" hinduşilor sau al zoroaştrilor constituie un motiv suficient pentru a admite existenţa unui împrumut al Iudaismului din doctrine străine, pentru că nu sub acest unghi exterior trebuiesc privite raporturile existente între diversele tradiţii; acelaşi lucru trebuie spus şi în ce priveşte rolul atribuit ploii în aproape toate tradiţiile, ca simbol al coborârii «influxurilor spirituale» din Cer pe Pământ. În legătură cu aceasta, trebuie să observăm că doctrina ebraică vorbeşte despre un «şuvoi de lumină» care emană din «Arborele Vieţii», prin intermediul căruia se va produce reînvierea morţilor; şi vorbeşte şi de o «emanaţie a unui şuvoi» ce reprezintă influxul ceresc care este transmis tuturor lumilor, ceea ce aminteşte în mod clar de simbolismul alchimic şi rozacrucian.

«Termenul de "Metatron" cuprinde înţelesurile de păzitor, Domn, trimis, mediator»; el este autorul teofaniilor din lumea sensibilă» [40]; este «Îngerul Feţei» şi «Prinţ al Luminii» ("Sar ha-lam"): această ultimă definiţie arată că nu ne-am îndepărtat de subiectul nostru. Pentru a aplica simbolismul tradiţional explicat mai înainte, putem spune că, aşa cum şeful ierarhiei iniţiatice este «Polul terestru», tot astfel "Metatron" este «Polul ceresc»; iar unul se reflectă în celălalt, aflându-se în legătură directă prin intermediul «Axei Lumii». «Numele său este "Mikael", Marele Preot, care este jertfă şi jertfire înaintea lui Dumnezeu. Şi tot ceea ce fac Israeliţii pe pământ se petrece urmând modelul a ceea ce se întâmplă în lumea cerească. Marele Pontif îl simbolizează aici pe "Mikael", prinţ al Milei... În toate pasajele în care Scriptura vorbeşte despre apariţia lui "Mikael", este vorba despre slava "Shekinei"» [41]. Ceea ce se spune despre Israeliţi poate fi spus la fel despre toate popoarele care au o tradiţie cu adevărat ortodoxă; şi cu atât mai mult trebuie spus despre reprezentanţii tradiţiei primordiale, din care derivă şi căreia i se subordonează toate celelalte; acest lucru

[38] "La Kabbale juive", I, pp. 479-498.
[39] Numărul fiecăruia din aceste două nume, obţinut prin adunarea valorilor literelor ebraice din care este format, este 314.
[40] "La Kabbale juive", I, pp. 492 şi 499.
[41] Ib., pp. 500-501.

este în legătură cu simbolismul «Pământului Sfânt», imagine a lumii cereşti pe care am pomenit-o deja. Pe de altă parte, după cum am mai spus, "Metatron" nu are doar aspectul Milei, ci şi pe cel al Dreptăţii, nu este numai «Marele Preot» ("Kohen ha-gadol"), ci şi «Marele Prinţ» ("Sar ha-gadol") şi «şef al oştilor cereşti», ceea ce înseamnă că în el se află principiul puterii regale alături de puterea sacerdotală sau pontificală, căreia îi corespunde tocmai funcţia de «mediator». Să mai observăm, în fine, că "Melek", «rege», şi "Maleak", «înger» sau «trimis», nu sunt, în realitate, decât două forme ale aceluiaşi cuvânt; de altfel, "Malaki", «trimisul meu» (adică trimisul lui Dumnezeu, sau «îngerul în care se află Dumnezeu», "Maleak ha-Elohim"), este anagrama lui "Mikael" [42].

Trebuie să adăugăm că, dacă, aşa după cum am văzut, "Mikael" se identifică cu "Metatron", acesta reprezintă, totuşi, doar o faţă a lui; pe lângă faţa luminoasă, există şi una întunecată, reprezentată de "Samael", numit şi "Sar ha-lam"; aici ne întoarcem în punctul de plecare al consideraţiilor noastre. De fapt, numai acest ultim aspect reprezintă «geniul acestei lumi» într-un sens inferior, acel "Princeps hujus mundi" despre care vorbeşte Evanghelia; iar raporturile sale cu "Metatron", a cărui umbră este, justifică folosirea unei denumiri unice cu dublu sens, şi totodată dau de înţeles de ce numărul apocaliptic 666, «numărul Fiarei», este şi un număr solar[43]. De altfel, după sfântul Hipolit[44], «atât Mesia cât şi Antichristul au drept emblemă un leu», care este un alt simbol solar; am putea face aceeaşi observaţie pentru şarpe[45] şi pentru multe alte simboluri. Din punct de vedere cabalistic, este vorba, în acest caz, încă o dată, de cele două feţe opuse ale lui "Metatron"; nu ne vom opri aici asupra teoriilor care s-ar putea formula în general despre dublul sens al simbolurilor, dar vom spune doar că această confuzie între imaginea luminoasă şi cea întunecoasă constituie «Satanismul» propriu-zis; şi tocmai în această confuzie cad, involuntar, şi în mod sigur din ignoranţă (ceea ce este o scuză, dar nu şi o justificare) cei care cred că descoperă o semnificaţie diabolică în descrierea «Regelui Lumii» [46].

---

[42] Această ultimă observaţie ne aminteşte, în mod firesc, de cuvintele: «Benedictus qui venit in nomine Domini»; acestea au fost spuse de Christos, pe care "Păstorul" lui Hermas îl identifică chiar cu "Mihail" într-un mod care poate părea destul de ciudat, dar care nu trebuie să îi surprindă pe cei ce înţeleg raportul care există între Mesia şi "Shekina". Christos este numit şi «Prinţ al Păcii» şi, în acelaşi timp, «Judecător al celor vii şi al celor morţi».

[43] Acest număr este format de exemplu din numele "Sorath", demon al Soarelui, şi opus astfel îngerului "Mihail"; îl vom întâlni, mai încolo, având altă semnificaţie.

[44] Citat din Vulliaud, "La Kabbale juive", II, p. 373.

[45] Cele două aspecte opuse sunt reprezentate, de exemplu, de cei doi şerpi ai caduceului; în iconografia creştină sunt reunite în «anfisbena», şarpele cu două capete, din care unul îl reprezintă pe Christos iar celălalt pe Satana.

[46] Să mai amintim că «Globul Lumii», însemn al puterii imperiale sau al monarhiei universale, este deseori figurat în mâna lui Christos, ceea ce arată că acesta este mai degrabă emblema autorităţii spirituale decât a puterii temporale.

4. CELE TREI FUNCŢII SUPREME.

După Saint-Yves, conducătorul suprem al "Agartthei" poartă titlul de "Brahatma" (mai corect ar fi să scriem "Brahmatma"), «sprijinul sufletelor în Spiritul lui Dumnezeu»; iar cei doi adjuncţi ai săi sunt "Mahatma", «reprezentant al Sufletului universal» şi "Mahanga", «simbol al întregii organizări materiale a Cosmosului» [47]: aceasta este diviziunea ierarhică pe care doctrinele occidentale o reprezintă prin intermediul treimii «spirit, suflet, corp», şi care este aplicată aici conform analogiei constitutive a Macrocosmosului şi a Microcosmosului. Este important să observăm că aceşti termeni, în sanscrită, desemnează doar nişte principii şi nu pot fi aplicaţi unor fiinţe omeneşti decât dacă ele reprezintă aceste principii, astfel încât, chiar şi în acest caz, ei sunt legaţi îndeosebi de funcţii şi nu de individualităţi. După Ossendowski, "Mahatma" «cunoaşte evenimentele viitorului», iar "Mahanga" «determină cauzele acestor evenimente»; cât despre "Brahatma", el poate «vorbi cu Dumnezeu faţă în faţă» [48], şi este uşor de înţeles ce înseamnă acest lucru, dacă ne amintim că el ocupă punctul central în care se stabileşte comunicarea directă a lumii terestre cu stările superioare şi, prin intermediul lor, cu Principiul suprem [49]. De altfel, expresia «Regele Lumii», înţeleasă în sens strict şi exclusiv în raport cu lumea terestră, ar fi destul de inadecvată; mult mai exact, din anumite puncte de vedere, ar fi să i se atribuie lui "Brahatma" numele de «Domn al celor trei lumi» [50] întrucât, în orice ierarhie adevărată, cel ce posedă gradul superior, are, în acelaşi timp, şi prin chiar această posesie, toate gradele subordonate, iar cele «trei lumi» (care formează "Tribhuvana" tradiţiei hinduse) sunt, după cum vom arăta mai târziu, domeniile ce corespund respectiv celor trei funcţii pe care tocmai le-am enumerat.

«Când iese din Templu,» spune Ossendowski, «Regele Lumii radiază Lumina divină». Biblia evreiască spune exact acelaşi lucru despre Moise când coboară de pe Sinai [51] şi, în

[47] Ossendowski scrie "Brahytma", "Mahytma", "Mahynga".

[48] Am văzut mai devreme că "Metatron" este «Îngerul Chipului».

[49] După tradiţia extrem-orientală, «Mijlocul Invariabil» este locul în care se manifestă «Activitatea Cerului».

[50] Cei ce vor fi uimiţi de o atare expresie vor trebui să se întrebe dacă s-au gândit vreodată la ce înseamnă "triregnum"-ul, tiara cu trei coroane care, alături de chei, este unul din principalele însemne ale Papalităţii.

[51] Se mai spune şi faptul că Moise trebuia să îşi acopere faţa cu un văl pentru a putea vorbi poporului, care nu putea suporta splendoarea acestuia (Exod, XXIV, 29-35); în sens simbolic, aceasta indică necesitatea unei adaptări exoterice pentru mulţime. Să mai amintim şi dubla semnificaţie a cuvântului «a revela», care poate să însemne fie a «scoate vălul», "a dezvălui", fie a «reacoperi cu un văl»; astfel, cuvântul dezvăluie şi acoperă în acelaşi timp gândul pe care îl exprimă.

legătură cu aceasta, să remarcăm că tradiţia islamică îl consideră pe Moise drept cel ce a fost «Polul» ("El-Qutb") epocii sale; de altfel, nu acesta este motivul pentru care Cabala spune că a fost instruit de "Metatron" însuşi ? Ar trebui chiar să facem o distincţie între centrul spiritual suprem al lumii noastre şi centrele secundare care îi pot fi subordonate şi care îl reprezintă numai în raport cu anumite tradiţii, adaptate special anumitor popoare. Fără a divaga prea mult asupra acestei chestiuni, să observăm că funcţia de «legislator» (în arabă "ras–l"), proprie lui Moise, presupune în mod necesar o delegare a puterii, pe care o desemnează numele de "Manu"; iar, pe de altă parte, unul din sensurile inerente ale numelui "Manu" indică tocmai reflectarea Luminii divine. «Regele Lumii», i-a spus un Lama lui Ossendowski, «se află în legătură cu gândurile tuturor celor ce conduc destinele omenirii... Le cunoaşte intenţiile şi ideile. Dacă acestea îi plac lui Dumnezeu, Regele Lumii le va sprijini, cu ajutorul său invizibil; dacă nu îi plac lui Dumnezeu, Regele va face ca ele să eşueze. Aceasta este puterea dată "Agharţilor" prin intermediul ştiinţei misterioase a lui "Om", cuvânt cu care începem toate rugăciunile noastre». Urmează imediat o frază care îl lasă, fără îndoială, stupefiat pe oricine are o cât de vagă idee despre semnificaţia monosilabei sacre "Om": «"Om" este numele unui sfânt din vechime, primul "Goro" [Ossendowski scrie "goro" în loc de "guru"], care a trăit acum trei sute de mii de ani». Într-adevăr, această frază este absolut de neînţeles dacă nu ţinem seama de faptul că epoca despre care este vorba, şi care de altfel nouă ni se pare indicată într-un mod destul de vag, este anterioară cu mult erei prezentului "Manu"; pe de altă parte, "Adi-Manu" sau primul "Manu" al "Kalpei" noastre (în care "Vaivaswata" este cel de-al şaptelea) se numeşte "Swayambhuva", adică ieşit din "Swayambh–", «Cel care subzistă prin sine însuşi», sau "Logosul" veşnic; iar "Logosul", sau cine îl reprezintă în mod direct, poate într-adevăr să fie desemnat ca primul dintre "Guru" sau «Maeştrii spirituali»; şi, în realitate, "Om" este un nume al "Logosului" [52].

[52] Acest nume se regăseşte, în mod mai degrabă surprinzător, şi în vechiul simbolism creştin, unde, printre semnele care serveau la reprezentarea lui Christos, se întâlneşte unul care a fost considerat mai târziu drept o prescurtare a lui Ave Maria, dar care a fost la origine un echivalent al semnului ce reuneşte cele două litere extreme ale alfabetului grec, alpha şi omega, pentru a arăta că Cuvântul este începutul şi sfârşitul tuturor lucrurilor; în realitate, acesta este chiar şi mai complet, pentru că semnifică începutul, mijlocul şi sfârşitul. Semnul (...) se descompune în AUM, adică în literele latine care corespund exact celor trei elemente constitutive ale monosilabei "Om" (vocala O fiind formată, în sanscrită, din unirea lui A şi a lui U). Asemănarea semnului "Aum" şi a "svasticii", luate amândouă ca simboluri ale lui Christos, ni se pare deosebit de semnificativă din punctul nostru de vedere. Pe de altă parte trebuie remarcat faptul că forma acestui semn prezintă doi ternari dispuşi reciproc în sens invers, ceea ce formează, sub anumite aspecte, un echivalent al «sigiliului lui Solomon»: dacă îl considerăm pe acesta din urmă ca având forma (...) în care linia orizontală mediană precizează semnificaţia generală a simbolului trasând planul de reflecţie sau «suprafaţa Apelor», se vede că cele două figuri cuprind acelaşi număr de linii şi nu diferă decât prin dispunerea a două din acestea, care, din orizontale în prima, devin verticale în cealaltă.

Pe de altă parte, cuvântul "Om" ne dă imediat cheia repartizării ierarhice a funcţiilor între "Brahatma" şi cei doi adjuncţi ai săi, pe care noi am arătat-o mai înainte. De fapt, după tradiţia hindusă, cele trei elemente ale acestei monosilabe sacre simbolizează respectiv cele «trei lumi» la care făceam aluzie mai înainte, adică cei trei termeni ai "Tribhuvana": Pământul ("Bh–"), Atmosfera ("Bhuvas"), Cerul ("Swar"), sau, cu alte cuvinte, lumea manifestării corporale, lumea manifestării subtile sau psihice, şi lumea iniţială ne-manifestată [53]. Acestea sunt, de jos în sus, împărăţiile lui "Mahanga", "Mahatma" şi "Brahatma", după cum putem constata uitându-ne la interpretarea titlurilor lor, pe care am făcut-o anterior; iar raporturile de subordonare existente între diferitele împărăţii justifică, pentru "Brahatma", apelativul de «Domn al celor trei lumi» pe care l-am folosit deja [54]: «Acesta este Domnul tuturor lucrurilor, atotştiutorul (care vede imediat toate efectele prin prisma cauzei lor), ocârmuitorul interior (care stă în centrul lumii şi o conduce dinăuntru, dirijându-i mişcarea fără a lua parte la ea), izvorul (oricărei puteri legitime), începutul şi sfârşitul tuturor fiinţelor (a manifestării ciclice a cărei lege o reprezintă el)» [55].

Servindu-ne de un alt simbolism, la fel de precis, vom spune că "Mahanga" reprezintă baza triunghiului iniţiatic iar "Brahatma" vârful acestuia; între cele două, "Mahatma" încarnează într-un anumit sens un principiu mediator (vitalitatea cosmică, "Anima Mundi" a Hermeticilor), a cărui acţiune se desfăşoară în «spaţiul intermediar»; iar toate acestea sunt arătate foarte clar de literele corespunzătoare ale alfabetului sacru, pe care Saint-Yves le numeşte "vattan" iar Ossendowski "vatannan", sau, ceea ce este acelaşi lucru, de formele geometrice (linia dreaptă, spirala, punctul) la care se referă în mod special cele trei "matra" sau elemente constitutive ale monosilabei "Om". Să ne explicăm cu şi mai mare claritate: lui "Brahatma" îi aparţine deplinătatea celor două puteri, sacerdotală şi regală, considerate în principal şi într-un oarecare sens în stare nediferenţiată; cele două puteri se disting mai apoi, pentru a se manifesta, iar atunci "Mahatma" reprezintă puterea sacerdotală iar "Mahanga" puterea regală. O atare distincţie corespunde celei a "Brahmanilor" şi a "Kshatriya"; situându-se însă «dincolo de caste», "Mahatma" şi "Mahanga" au în ei înşişi, ca şi "Brahatma", un caracter sacerdotal şi regal în acelaşi timp. În legătură cu aceasta, să lămurim un lucru rămas poate fără o explicaţie satisfăcătoare, dar care este totodată

[53] Pentru o dezvoltare ulterioară privind această concepţie a celor «trei lumi», facem trimitere la operele noastre precedente: "Ezoterismul lui Dante" şi "Omul şi devenirea sa după Vêdanta". În prima am insistat mai ales asupra corespondenţelor acestor lumi, care sunt tocmai stări ale fiinţei, cu gradele iniţierii. În cea de a doua am dat explicaţia completă, dintr-un punct de vedere pur metafizic, a textului "Mand–kya Upanishad" în care este expus integral simbolismul în cauză, din care vrem să menţionăm aici o anumită aplicaţie .

[54] În ordinea princìpiilor universale, funcţia lui "Brahatma" se referă la "Ishwara", cea a lui "Mahatma" la "Hiranyagarbha", cea a lui "Mahanga" la "Viraj": atributele respective ale acestora pot fi cu uşurinţă deduse din această corespondenţă.

[55] "Mand–kya Upanishad", shruti 6.

important: am amintit mai devreme de «Regii Magi» din Evanghelii, spunând că aceştia reunesc în ei cele două puteri; vom spune acum că aceste personaje misterioase nu reprezintă altceva, în realitate, decât pe cei trei conducători din "Agarttha" [56]. "Mahanga" îi oferă lui Christos aur şi îl salută ca pe un «Rege»; "Mahatma" îi oferă tămâia şi îl salută ca pe un «Sacerdot»; înfine, "Brahatma", îi oferă mirul (adică balsamul incoruptibilităţii, imagine a"Amritei") [57] şi îl salută ca pe un «Profet» sau Maestru spiritual prin excelenţă. Omagiul adus astfel Christosului de-abia născut, în cele trei lumi care sunt şi împărăţiile acestora, de reprezentanţii autentici ai tradiţiei primordiale, este în acelaşi timp, după cum se vede, simbolul perfectei ortodoxii a Creştinismului faţă de aceştia. Desigur, Ossendowski, nu se putea gândi la astfel de interpretări; dar, dacă ar fi înţeles anumite lucruri mai profund decât a făcut-o, ar fi putut măcar sublinia analogia strictă care există între ternarul suprem din "Agarttha" şi cel din Lamaism, după cum îl descrie chiar el: "Dalai-Lama", «care realizează sanctitatea (sau spiritualitatea pură) a lui "Buddha"», "Tashi- Lama", «care realizează ştiinţa acestuia» (nu «magică», ci mai degrabă «teurgică»), şi "Bogdo-Khan", «care reprezintă forţa materială şi războinică»; exact aceeaşi împărţire, conform celor «trei lumi». Ar fi putut face această observaţie cu foarte multă uşurinţă, întrucât i se spusese că «capitala "Aghartei" seamănă cu Lhassa, unde palatul lui "Dalai-Lama", "Potala", se află pe vârful unui munte acoperit de temple şi de mănăstiri»; de altfel, acest mod de a expune lucrurile este greşit, pentru că răstoarnă raporturile: astfel, putem spune despre o imagine că aminteşte de prototipul ei, şi nu invers. Or, centrul Lamaismului nu poate fi decât o imagine a adevăratului «Centru al Lumii»; însă toate centrele de acest fel prezintă, în ce priveşte locurile în care sunt situate, anumite particularităţi topografice comune, care, departe de a fi irelevante, au o valoare simbolică incontestabilă şi, în plus, trebuie să se afle în legătură cu legile după care acţionează «influxurile spirituale»; însă această problemă priveşte tocmai acea ştiinţă tradiţională care poate fi numită «geografie sacră». Mai există şi o altă potrivire demnă de a fi notată: Saint-Yves, descriind diversele grade sau cercuri ale ierarhiei iniţiatice, care sunt în legătură cu anumite numere simbolice ce se referă mai ales la diviziuni ale timpului, termină spunând că «cercul cel mai înalt şi mai apropiat de centrul misterios se compune din doisprezece membri, care reprezintă iniţierea supremă şi corespund, între altele, zonei zodiacale». Această structură se află reprodusă în aşa-numitul «consiliu rotund» al lui "Dalai- Lama", constituit din doisprezece mari "Namshan" (sau "Nomekhan"); şi poate fi regăsit, de altfel,

[56] Saint-Yves spune pe bună dreptate că cei trei «Regi Magi» veneau din "Agarttha", dar nu dă nici un alt detaliu despre acest lucru. – Numele care le sunt atribuite în mod obişnuit sunt, probabil, fruct al fanteziei, cu excepţia celui al lui "Melki-Or", în ebraică «Rege al Luminii», care este destul de semnificativ.

[57] "Amrita" hinduşilor sau Ambrozia Grecilor (două cuvinte etimologic identice), băutură sau hrană a nemuririi, era prefigurată de "Soma" vedică sau de "Haoma" mazdeeană. – Arborii de cauciuc sau răşinoasele perene joacă un rol foarte important în simbolism, fiind uneori asimilaţi cu embleme ale lui Christos.

şi în anumite tradiţii occidentale, mai ales în cele ce privesc «Cavalerii Mesei Rotunde». Să mai adăugăm că cei doisprezece membri ai cercului interior din "Agarttha", din punctul de vedere al ordinii cosmice, nu reprezintă numai cele douăsprezece semne ale Zodiacului, ci şi (ba chiar, cu toate că cele două interpretări nu se exclud, am fi tentaţi să spunem «mai degrabă»), cei doisprezece "Aditya", care sunt tot atâtea forme ale Soarelui, în raport cu aceleaşi semne zodiacale [58]; şi, desigur, aşa cum "Manu Vaivaswata" este numit «fiu al Soarelui», tot astfel «Regele Lumii» are printre simbolurile sale şi Soarele [59]. Prima concluzie care rezultă din toate acestea este că există cu adevărat legături foarte strânse între descrierile care, în toate ţările, se referă la centri spirituali mai mult sau mai puţin ascunşi, sau cel puţin greu accesibili. Singura explicaţie plauzibilă a acestui fapt, ţinând cont că aceste descrieri se referă, probabil, la centri diferiţi, este că aceştia nu sunt, ca să spunem aşa, decât emanaţii ale unui centru unic şi suprem, aşa după cum toate tradiţiile locale nu sunt, până la urmă, decât adaptări ale marii tradiţii primordiale.

[58] Se spune că "Aditya" (născuţi din "Aditi" sau «Invizibil») au fost şapte, înainte de a fi doisprezece, şi că erau conduşi pe atunci de "Varuna". Cei doisprezece,"Aditya" sunt: "Dhatri", "Mitra", "Aryaman", "Rudra", "Varuna", "S–rya", "Bhaga", "Vivaswat", "P–shan", "Savitri", Twashtri", "Vishnu". Este vorba despre tot atâtea manifestări ale unei esenţe unice şi indivizibile; se mai spune că aceşti doisprezece Sori vor apărea cu toţii simultan la sfârşitul ciclului, reintrând atunci în unitatea esenţială şi primordială a naturii lor comune. - La Greci, cei doisprezece mari Zei din Olimp corespund şi ei celor douăsprezece semne ale Zodiacului.

[59] Simbolul la care facem aluzie este tocmai cel pe care liturghia catolică îl atribuie lui Christos atunci când îi dă titlul de "Sol Justitiae"; Cuvântul este chiar «Soarele spiritual», adică adevăratul «Centru al Lumii»; în plus, expresia "Sol Justitiae" se referă în mod direct la atributele lui "Melki-Tsedeq". Să mai remarcăm apoi că leul, animal solar, în antichitate şi în evul mediu este o emblemă a dreptăţii şi a puterii luate împreună; semnul Leului, în Zodiac, este chiar domiciliul propriu al Soarelui. - Se poate înţelege că Soarele cu douăsprezece raze reprezintă cei doisprezece "Aditya": din alt punct de vedere, dacă Soarele îl reprezintă pe Christos, cele douăsprezece raze sunt cei doisprezece Apostoli (cuvântul "apostolos" înseamnă «trimis» iar razele sunt şi ele «trimise» de Soare). De altfel, în numărul celor doisprezece Apostoli putem vedea, printre altele, un semn al perfectei conformităţi a Creştinismului cu tradiţia primordială.

5. SIMBOLISMUL GRAALULUI.

Tocmai am amintit despre «Cavalerii Mesei Rotunde»; nu ar fi deci lipsit de interes să explicăm aici semnificaţia «căutării Graalului» care, în legendele de origine celtică, este prezentată ca principala lor menire; se face astfel aluzie, în toate tradiţiile, la ceva care, începând cu o anumită epocă, pare a fi fost pierdut sau ascuns: "Soma" hinduşilor, de exemplu, sau "Haoma" Persanilor, «băutura nemuririi» care are chiar o legătură extrem de clară cu "Graalul" întrucât acesta, se spune, este vasul sacru care conţine sângele lui Christos, la rândul lui o «băutură a nemuririi». În alte părţi, simbolismul este diferit: astfel, la Evrei, ceea ce s-a pierdut este pronunţarea marelui Nume divin[60]; însă ideea fundamentală este mereu aceeaşi, şi vom vedea cui îi corespunde ea exact. Sfântul Graal, se spune, este cupa folosită în Cina cea de Taină, şi în care Iosif din Arimateea a adunat apoi sângele şi apa care ţâşneau din rana făcută pe trupul lui Christos de lancea centurionului Longinus [61]. Această cupă, conform legendei, ar fi fost transportată în Marea Britanie de Iosif din Arimateea şi de Nicodim [62]; aici existând o legătură între tradiţia celtică şi Creştinism. Într-adevăr, cupa are un rol foarte important în majoritatea tradiţiilor antice, inclusiv la Celţi; să mai observăm, în plus, că adesea ea este asociată cu lancea, iar atunci aceste două simboluri devin reciproc complementare; însă aceasta ne-ar îndepărta de tema noastră [63]. Ceea ce ne arată poate în modul cel mai clar semnificaţia esenţială a Graalului este ceea ce se spune despre originea sa: cupa ar fi fost cioplită de Îngeri dintr-un smarald căzut de pe fruntea lui Lucifer în momentul căderii sale [64]. Acest smarald

[60] Să amintim legat de aceasta «Cuvântul pierdut» din Masonerie, care simbolizează de asemenea secretele adevăratei iniţieri; «căutarea Cuvântului pierdut» este deci o formă de «căutare a Graalului». Aceasta justifică legătura semnalată de istoricul Henri Martin, între «Massenia Sfântului Graal» şi Masonerie (vezi "Ezoterismul lui Dante", ed. 1957, p.p. 35-36); explicaţiile pe care le dăm aici permit înţelegerea celor spuse despre legătura foarte strânsă dintre simbolismul Graalului şi «centrul comun» al tuturor organizaţiilor iniţiatice.

[61] Numele "Longinus" este înrudit cu numele lanciei, în greacă "logké" (pronunţat "lonké"); cuvântul latin "lancea", de altfel, are aceeaşi rădăcină.

[62] Aceste două personaje reprezintă aici respectiv puterea regală şi puterea sacerdotală; acelaşi lucru se întâmplă cu Arthur şi Merlin în cadrul «Mesei Rotunde».

[63] Vom spune numai că simbolismul lancei are de multe ori un raport strâns cu «Axa Lumii»; astfel, sângele care şiroieşte din rana lăsată de lance are aceeaşi semnificaţie cu şuvoiul ce emană din «Arborele Vieţii»; după cum se ştie, toate tradiţiile sunt unanim de acord că principiul vital este intim legat de sânge.

[64] Unii spun că ar fi un smarald căzut din coroana lui Lucifer, dar este o confuzie provenind din faptul că Lucifer, înainte de căderea sa, era «Îngerul Coroanei» (adică "Kether", primul "Sephiroth"), în ebraică "Hakathriel", nume căruia, de altfel, îi corespunde ca număr 666.

aminteşte în mod surprinzător de "urna", perla de pe frunte care, în simbolismul hindus (de la care a trecut la Budism) ocupă adeseori locul celui de-al treilea ochi al lui "Shiva", reprezentând «sensul veşniciei», dacă putem spune aşa, după cum am arătat în altă parte[65]. Se mai spune apoi că Graalul i-a fost încredinţat lui Adam în Paradisul terestru dar că, în momentul căderii sale, Adam l-a pierdut la rândul lui. Şi într-adevăr, nu îl putea lua cu el când a fost alungat din Eden; lucur care devine foarte clar dacă subînţelegem semnificaţia pe care tocmai am menţionat-o. De fapt, omul, îndepărtat de centrul său originar, se găsea închis, începând din acel moment, în sfera temporală; el nu mai putea ajunge în acel punct unic din care toate lucrurile sunt contemplate sub aspectul lor veşnic. Cu alte cuvinte, posesia «simţului veşniciei» este legată de ceea ce toate tradiţiile numesc, după cum am spus, «starea primordială», a cărei recăpătare constituie prima etapă a adevăratei iniţieri, fiind condiţia preliminară pentru cucerirea efectivă a stărilor supraomeneşti» [66]. Paradisul terestru, de altfel, reprezintă tocmai «Centrul Lumii» iar cele ce le vom spune în continuare despre semnificaţia originală a cuvântului "Paradis" ne va permite să înţelegem şi mai bine acest lucru.

Cele ce urmează pot părea şi mai enigmatice: Seth reuşeşte să se întoarcă în Paradisul terestru şi va putea să recupereze preţioasa cupă; numele de "Seth" exprimă ideile de fundament şi stabilitate şi astfel indică, oarecum, restaurarea ordinii primordiale distrusă de căderea omului [67]. Este de înţeles deci faptul că Seth şi cei care, după el, s-au aflat în posesia Graalului, au putut tocmai de aceea să înfiinţeze un centru spiritual destinat înlocuirii Paradisului pierdut, care era ca o imagine a acestuia; deci posesia Graalului reprezintă păstrarea tradiţiei primordiale în integritatea ei, într-un centru spiritual similar. Legenda, de altfel, nu spune nici unde, nici cine a păstrat Graalul până în epoca lui Christos; însă recunoscându-i-se originea celtică se lasă să se înţeleagă limpede că Druizii au jucat un rol important şi că trebuie consideraţi printre păstrătorii regulari ai tradiţiei primordiale.

Pierderea Graalului, sau a oricăruia dintre echivalentele sale simbolice, semnifică în definitiv pierderea tradiţiei, cu tot ceea ce include ea; însă, la drept vorbind, respectiva tradiţie este mai degrabă ascunsă decât pierdută, sau cel puţin poate fi pierdută numai pentru acei centri secundari care au încetat de a mai fi în legătură directă cu centrul

[65] "Omul şi devenirea sa după Vedanta", p. 150.

[66] În legătură cu această «stare primordială» sau «stare edenică», vezi "Ezoterismul lui Dante", ed. 1957, p.p. 46-48, 68-70; "Omul şi devenirea sa după Vêdanta", p. 182.

[67] Se spune că Seth a rămas patruzeci de ani în Paradisul terestru; numărul 40 are şi o semnificaţie de «reconciliere» sau de «întoarcere la principiu». Perioadele măsurate prin intermediul acestui număr se întâlnesc frecvent în tradiţia iudeo-creştină: să amintim cele patruzeci de zile ale Potopului, cei patruzeci de ani pe timpul cărora Israeliţii au rătăcit prin deşert, cele patruzeci de zile petrecute de Moise pe muntele Sinai, cele patruzeci de zile de post ale lui Christos ; şi am mai putea găsi şi altele.

suprem. Acesta din urmă însă, păstrează mereu intactă comoara tradiţiei şi nu este supus schimbărilor care au loc în lumea exterioară; aşa se face că, după unii Părinţi ai Bisericii şi mai ales conform sfântului Augustin, potopul nu a atins Paradisul terestru, care este «sălaşul lui Enoch şi Pământul Sfinţilor» [68], şi al cărui vârf «atinge sfera lunii», adică se află dincolo de împărăţia schimbării (identificată cu «lumea sublunară»), în punctul de comunicare dintre Pământ şi Ceruri [69]. Dar, cum Paradisul terestru a devenit inaccesibil, tot astfel şi centrul suprem, care este în fond acelaşi lucru, poate, în cursul unei anumite perioade, să nu se manifeste în exterior; se poate spune atunci că tradiţia este pierdută pentru întreaga omenire, pentru că aceasta se păstrează numai în câteva centre riguros închise, în timp ce marea masă a oamenilor nu mai are acces la ea în mod conştient şi efectiv, contrar la ceea ce se petrecea în starea originară [70]; aceasta este chiar condiţia epocii actuale, al cărei început urcă, de altfel, mult dincolo de perioada accesibilă istoriei obişnuite şi «profane». Astfel, pierderea tradiţiei poate, după caz, să fie înţeleasă în acest sens general, sau să se refere la ascunderea centrului spiritual care, mai mult sau mai puţin invizibil, conducea destinele unui anumit popor sau a unei anumite civilizaţii; trebuie deci ca, de fiecare dată când întâlnim un simbolism care se referă la acestă pierdere, să înţelegem dacă ea trebuie interpretată într-un sens sau în celălalt.

Conform celor spuse până acum, Graalul reprezintă în acelaşi timp două lucruri strâns legate între ele: cel ce posedă pe deplin «tradiţia primordială», care a ajuns la gradul de cunoaştere efectivă pe care această posesie îl implică în mod esenţial, este, de fapt, tocmai de aceea reintegrat în deplinătatea «stării primordiale». La aceste două lucruri, «stare primordială» şi «tradiţie primordială», se referă sensul dublu inerent cuvântului "Graal", întrucât, din cauza uneia dintre acele asimilări verbale care în simbolism au, adeseori, un rol ce nu poate fi neglijat, şi care au, de altfel, motivaţii mult mai profunde decât ne-am putea imagina la prima vedere, Graalul este deopotrivă un vas ("grasale") şi o carte ("gradal" sau "gradual"); acest ultim aspect desemnează în mod clar tradiţia, în timp ce celălalt priveşte în mod mai direct starea primordială [71]. Nu intenţionăm să intrăm aici în detaliile secundare ale legendei Sfântului Graal, deşi toate au o valoare simbolică, nici să

[68] «Şi Enoch a mers către Dumnezeu, şi nu a mai apărut (în lumea vizibilă sau exterioară), pentru că Dumnezeu l-a luat» (Geneza, v, 24). Deci ar fi fost dus în Paradisul terestru; aceasta fiind şi părerea unor teologi precum Tostat şi Caetano. - Despre «Tărâmul Sfinţilor» sau «Ţara celor Vii», vezi mai departe.

[69] Conform simbolismului folosit de Dante, care situează Paradisul terestru pe vârful muntelui Purgatoriului, care se identifică astfel cu «muntele polar» al tuturor tradiţiilor.

[70] Tradiţia hindusă ne spune că la origine există o singură castă, numită "Hamsa"; asta înseamnă că toţi oamenii aveau pe atunci în mod normal şi spontan gradul spiritual desemnat prin acest nume şi care este dincolo de diviziunea castelor actuale.

[71] În anumite versiuni ale legendei Sfântului Graal cele două semnificaţii sunt strâns legate, întrucât cartea devine atunci o inscripţie trasată de Christos sau de un Înger pe cupa însăşi. – S-ar putea face în legătură cu aceasta unele comparaţii cu «Cartea Vieţii» şi cu anumite elemente ale simbolismului apocaliptic.

urmărim povestea «Cavalerilor Mesei Rotunde» şi a aventurilor acestora; vom aminti doar că «Masa Rotundă», construită de Regele Arthur [72] după planurile lui Merlin, era destinată primirii Graalului atunci când vreunul dintre Cavaleri vor fi reuşit să-l dobândească şi l-ar fi dus din Marea Britanie în Armorica. Masa Rotundă este, probabil, un simbol foarte vechi, din cele ce au fost dintotdeauna asociate ideei de centru spiritual, păstrător al tradiţiei; forma circulară a mesei, de altfel, este legată de ciclul zodiacal prin prezenţa în jurul ei a douăsprezece personaje principale [73], particularitate care, cum spuneam mai înainte, se regăseşte întotdeauna în alcătuirea centrilor de acest tip. Mai există şi un alt simbol legat de legenda Graalului, care merită o atenţie specială: cel al "Montsalvat-ului" (sau «Muntele salvării»), vârful aflat «la graniţe îndepărtate de care nu se apropie nici un muritor», reprezentat ca ivindu-se din mare, într-o regiune inaccesibilă, în spatele căruia se ridică soarele. Este în acelaşi timp «insula sacră» şi «muntele polar», două simboluri echivalente, despre care vom mai vorbi în continuare; este «Tărâmul nemuririi», identificat în mod firesc cu Paradisul terestru [74]. Întorcându-ne la Graal, este uşor să ne dăm seama că, fundamental, prima lui semnificaţie este, până la urmă, aceeaşi pe care o are în general vasul sacru, oriunde s-ar găsi, şi, în Orient, acesta este cupa sacrificiului care la origine conţinea, după cum am spus, "Soma" vedică sau "Haoma" mazdeeană, adică «băutura nemuririi», capabilă să confere sau să restituie, celor care o beau în condiţiile cerute, «simţul veşniciei». Nu putem să mai divagăm în legătură cu simbolismul cupei şi a conţinutului acesteia, fără a ne îndepărta de subiectul nostru; pentru a dezvolta cum se cuvine această temă ar trebui să îi dedicăm un studiu aparte; însă observaţiile pe care abia le-am făcut ne vor conduce spre alte consideraţii de maximă importanţă pentru tema pe care ne-am propus să o abordăm.

[72] Numele "Arthur" are o semnificaţie destul de importantă, legată de simbolismul «polar», pe care o vom explica, poate, cu altă ocazie.

[73] «Cavalerii Mesei Rotunde» sunt uneori în număr de cincizeci (care era, la Evrei, numărul Jubileului, şi care se referă şi la «împărăţia Sfântului Duh»); dar chiar şi în acest caz, există mereu doisprezece care au un rol preponderent. – Să mai amintim, legat de aceasta, pe cei doisprezece Egali ai lui Carol cel Mare, în alte legende ale evului mediu.

[74] Asemănarea dintre "Montsalvat" şi "Meru" ne-a fost semnalată de câţiva hinduşi şi ne-a făcut să examinăm mai îndeaproape semnificaţia legendei occidentale a Graalului.

6. «MELKI-TSEDEQ».

În tradiţiile orientale se spune că, într-o anumită epocă, "Soma" devine necunoscută astfel încât, în ritualurile de sacrificiu, ea trebuie înlocuită cu o altă băutură, care nu era decât o reprezentare a acelei "Some" primitive [75]; acest rol a fost jucat mai ales de vin, şi la el se referă, în cazul Grecilor, o mare parte din legenda lui Dionisos [76]. Vinul, de altfel, este deseori folosit pentru a reprezenta adevărata tradiţie iniţiatică: în ebraică cuvintele "iain", «vin», şi "sod", «mister», pot fi înlocuite unul cu celălalt întrucât au aceeaşi valoare numerică [77]; la Sufiţi, vinul simbolizează cunoaşterea ezoterică, doctrina rezervată câtorva aleşi şi care nu poate fi cunoscută de toţi oamenii, tot aşa după cum nu toţi pot bea vin fără a fi pedepsiţi. Rezultă de aici că folosirea vinului într-un ritual îi conferă un caracter clar iniţiatic; acesta este îndeosebi cazul sacrificiului «euharistic» al lui Melchisedec [78]. Şi acesta este şi subiectul esenţial asupra căruia ne vom opri în cele ce urmează. Numele Melchisedec, sau mai exact "Melki-Tsedeq", nu este, de fapt, decât numele prin care însăşi funcţia «Regelui Lumii» este desemnată expres în tradiţia iudeo-creştină. Am ezitat puţin să dezvăluim acest fapt, care cuprinde explicaţia unuia din cele mai enigmatice paragrafe ale Bibliei ebraice, dar, întrucât hotărâsem să tratăm tocmai chestiunea «Regelui Lumii», nu puteam trece sub tăcere acest aspect. Putem cita aici cuvintele sfântului Pavel: «Avem multe lucruri de spus, în legătură cu aceasta, şi lucruri dificil de explicat, întrucât nu le puteţi înţelege decât cu mare greutate» [79].

Iată mai întâi de toate textul pasajului biblic: «Iar "Melki-Tsedeq", regele "Salemului", a pus să se aducă pâine şi vin; el era preotul Prea-Înaltului ("El Elion"): Şi l-a binecuvântat pe

[75] Conform tradiţiei Persane, au existat două feluri de "Haoma": cel alb, care putea fi adunat numai de pe «Muntele sacru», numit de ei "Alborj", şi cel galben, care l-a înlocuit pe primul după ce strămoşii Iranienilor şi-au părăsit habitatul primitiv, însă care, la rândul său, s-a pierdut. Este vorba despre două faze succesive ale întunecării spirituale care survine treptat de-a lungul diferitelor epoci ale ciclului omenirii.

[76] Dionisos sau Bachus are multe nume, corespunzând tot atâtor aspecte diferite; din punctul de vedere al cel puţin unuia dintre aceste aspecte, tradiţia consideră că vine din India. Legenda conform căreia el s-a născut din coapsa lui Zeus se bazează pe o asimilare verbală extrem de ciudată: cuvântul grec "meros", «coapsă» a înlocuit numele "Meru", «muntele polar», cu care este aproape identic din punct de vedere fonetic.

[77] Numărul fiecăruia din aceste două cuvinte este 70.

[78] Sacrificiul lui Melchisedec este deobicei considerat drept o «prefigurare» a Euharistiei; iar sacerdoţiul creştin se identifică astfel cu chiar sacerdoţiul lui Melchisedec, aplicându-i lui Christos următoarele cuvinte ale Psalmilor: «Tu es sacerdos in Aeternum secundum ordinem Melchisedec» (Psalmi, CX, 4).

[79] "Epistola către evrei", V, 11.

Avraam [80], spunând: Binecuvântat fie Avraam de Prea-Înaltul domn al Cerurilor şi Pământului; şi binecuvântat fie Prea-Înaltul, care i-a lăsat pe duşmanii tăi în mâinile tale. Iar Avraam i-a dat a zecea parte din tot ceea ce luase» [81]. "Melki-Tsedeq" este deci rege şi preot deopotrivă; numele său înseamnă «rege al Dreptăţii», şi în acelaşi timp rege al "Salem-ului", adică al «Păcii»; regăsim aşadar aici, mai întâi de toate, «Dreptatea» şi «Pacea», adică tocmai cele două atribute fundamentale ale «Regelui Lumii». Să remarcăm că, în pofida opiniei generale, cuvântul "Salem" nu a desemnat niciodată un oraş real, ci, dacă îl considerăm drept nume simbolic al reşedinţei lui "Melki-Tsedeq", poate fi considerat ca un echivalent al termenului de "Agarttha". În orie caz, este o greşeală a vedea în el numele primitiv al Ierusalimului, întrucât acel nume era "Jebus"; dimpotrivă, dacă numele de Ierusalim i-a fost dat acelui oraş atunci când Evreii au înfiinţat aici un centru spiritual, aceasta s-a făcut pentru a arăta că, din acel moment, el era ca o imagine vizibilă a adevăratului "Salem"; să mai notăm că Templul a fost ridicat de Solomon, al cărui nume ("Shlomoh"), derivând şi el din "Salem", înseamnă «cel Paşnic» [82].

Iată acum în ce termeni comentează sfântul Pavel cele spuse de "Melki-Tsedeq": «Acest Melchisedec, rege al "Salem-ului", preot al Prea-Înaltului, a mers să-l întâlnească pe Avraam pe când se întorcea după ce îl învinsese pe rege, l-a binecuvântat, iar Avraam i-a dat o zecime din toată prada; el este, în primul rând, după semnificaţia numelui său, rege al Dreptăţii, apoi rege al "Salem-ului", adică rege al Păcii; şi nu are nici tată, nici mamă, nici obârşie, iar viaţa lui nu are început, nici sfârşit, fiind astfel aidoma Fiului lui Dumnezeu; acest Melchisedec rămâne preot pe vecie» [83].

Or, "Melki-Tsedeq" este reprezentat ca fiindu-i superior lui Avraam, întrucât îl binecuvântează, şi «fără a putea fi altminteri, cel inferior este binecuvântat de superior» [84]; şi, în ce-l priveşte, Avraam recunoaşte această superioritate, fiindcă îi dă zeciuiala, în semn de dependenţă. Este deci vorba despre o adevărată «investitură», aproape în sensul feudal al cuvântului, cu diferenţa că, totuşi, aceasta este o investitură spirituală; putem adăuga că ne găsim aici la punctul de intersecţie dintre tradiţia ebraică şi marea tradiţie primordială. «Binecuvântarea» despre care se vorbeşte este tocmai comunicarea unui «influx spiritual» la care Avraam va lua parte de acum încolo; şi putem observa că formula utilizată îl pune pe Avraam în legătură directă cu «Prea-Înaltul», pe care Avraam însuşi îl invocă după

[80] Numele "Avraam" nu fusese încă schimbat în "Abraham"; în acelaşi timp (Geneza, XVII), numele soţiei sale, "Sarai", a fost schimbat în "Sarah", astfel încât suma numerelor acestor două nume a rămas aceeaşi.
[81] Geneza, XIV, 19-20.
[82] Să mai observăm că aceeaşi rădăcină se regăseşte în cuvintele "Islam" şi "moslem" (musulman); «supunerea faţă de Voinţa divină» (care este adevăratul sens al cuvântului "Islam") este condiţia necesară a «Păcii»; ideea exprimată aici trebuie pusă în legătură cu cea a "Dharmei" hinduse.
[83] "Epistola către Evrei", VII, 1-3.
[84] Ib., VII, 7.

aceea, identificându-l cu "Jehova"[85]. Dacă "Melki-Tsedeq" îi este deci superior lui Avraam, asta se întâmplă pentru că «Prea-Înaltul» ("Elion"), care este Dumnezeul lui "Melki-Tsedeq", este la rândul său superior «Atotputernicului» ("Shaddai"), care este Dumnezeul lui Avraam, sau, cu alte cuvinte, pentru că primul din aceste două nume reprezintă un aspect divin mai elevat decât cel de-al doilea. Pe de altă parte, lucru extrem de important, şi probabil niciodată semnalat până acum, "El Elion" este echivalentul lui "Emmanuel", aceste două nume având exact aceeaşi valoare numerică[86]; aceasta leagă în mod direct povestea lui "Melki-Tsedeq" de cea a «Regilor Magi», a cărei semnificaţie am explicat-o. În plus, putem vedea că sacerdoţiul lui "Melki-Tsedeq " este sacerdoţiul lui "El Elion": deci, dacă "El Elion" este "Emmanuel", aceste două sacerdoţii sunt unul singur, iar sacerdoţiul creştin, care printre altele cuprinde mai ales dăruirea euharistică a pâinii şi a vinului, este făcut cu adevărat «conform ordinului lui Melchisedec» [87].

Tradiţia iudeo-creştină distinge două sacerdoţii, unul «după ordinul lui Aaron», celălalt «după ordinul lui Melchisedec»; ultimul fiind superior primului, aşa cum Melchisedec îi este superior lui Avraam, din care s-a tras tribul lui Levi şi, prin urmare, familia lui Aaron[88]. Această superioritate este clar afirmată de sfântul Pavel, care spune: «Levi însuşi, care ia zeciuială [de la poporul lui Israel], a plătit-o, ca să spunem aşa, prin intermediul lui Avraam [89]. Nu vrem să insistăm asupra semnificaţiie acestor două sacerdoţii; dar vom mai cita odată cuvintele sfântului Pavel: «Aici [în sacerdoţiul levitic] există oameni muritori care iau zeciuială; dar acolo există un om despre care avem mărturia că este viu» [90]. Acest «om viu», care este "Melki-Tsedeq", este "Manu" care trăieşte, într-adevăr «veşnic» (în ebraică "le-lam"), adică pe toată durata ciclului său ("Manvantara") sau a lumii pe care o guvernează în special. De aceea el nu are o «genealogie», întrucât originea sa «nu este omenească», fiind el însuşi prototipul omului; şi este cu adevărat «creat la fel cu Fiul lui Dumnezeu», întrucât, prin intermediul Legii pe care o exprimă, el este, pentru această

[85] Geneza, XIV, 22.
[86] Numărul fiecăruia din aceste nume este 197.
[87] Aceasta este explicaţia completă a identităţii pe care am indicat-o mai sus; să reţinem însă că participarea la tradiţie poate să nu fie întotdeauna conştientă; în acest caz ea nu este mai puţin adevărată, ca mijloc de transmitere a «influxurilor spirituale», dar nu implică totuşi accesul efectiv la un rang oarecare al ierarhiei iniţiatice.
[88] Pe baza celor de mai înainte, putem spune că această superioritate corespunde celei a Noii Alianţe asupra Vechii Legi ("Epistola către Evrei", VII, 22). Ar fi oportun să explicăm de ce Christos s-a născut din tribul regal al lui Iuda şi nu din tribul sacerdotal al lui Levi (vezi ib., VII, 11-17); dar aceste explicaţii ne-ar duce prea departe. - Organizarea celor douăsprezece triburi, descendente din cei doisprezece fii ai lui Iacov, are desigur legătură cu formarea dodecanară a centrilor spirituali.
[89] "Epistola către Evrei", VII, 8.
[90] Ib., VII, 8.

lume, expresia şi imaginea Cuvântului divin [91]. Se pot face şi alte observaţii, cea dintâi fiind aceea că, în povestea «Regilor Magi» întâlnim trei personaje distincte, care sunt cei trei şefi ai ierarhiei iniţiatice; în cea a lui "Melki-Tsedeq" există doar unul, care însă unifică în persoana sa aspectele corespunzătoare celor trei funcţii. Astfel, unii fac o distincţie între "Adoni-Tsedeq", «Domnul Dreptăţii», care se dedublează în "Kohen-Tsedeq", «Preotul Dreptăţii» şi "Melki-Tsedeq", «Regele Dreptăţii»; aceste trei aspecte pot fi de fapt considerate ca făcând referire respectiv la funcţiile lui "Brahatma", ale lui "Mahatma" şi ale lui "Mahanga"[92]. Deşi numele de "Melki-Tsedeq" desemnează doar cel de-al treilea aspect, semnificaţia sa generală se extinde la ansamblul celor trei, aşa că, dacă este folosit cu predilecţie faţă de celelalte, asta se întâmplă pentru că funcţia pe care o exprimă este cea mai apropiată lumea exterioară, deci de cea care se manifestă în modul cel mai imediat. De altfel, putem observa că expresia «Regele Lumii», ca şi cea de «Rege al Dreptăţii», face aluzie directă numai la puterea regală; iar, pe de altă parte, regăsim şi în India denumirea de "Dharma-Raja", care este literalmente echivalentă celei de "Melki-Tsedeq" [93].

Analizând numele de "Melki-Tsedeq" în sensul său cel mai precis, însemnele proprii ale «Regelui Dreptăţii» sunt balanţa şi spada; şi tot acestea sunt şi însemnele lui "Mikael", considerat drept «Îngerul Dreptăţii»[94]. În ordinea socială, aceste două simboluri reprezintă respectiv cele două funcţii, administrativă şi militară, proprii lui "Kshatriya", funcţii care sunt cele două elemente constitutive ale puterii regale. Sunt de asemenea, hieroglific, cele două caractere care formează rădăcina ebraică şi arabă "Haq", care semnifică deopotrivă «Dreptate» şi «Adevăr» [95] şi foloseşte, la diferite popoare antice, pentr a desemna tocmai regalitatea [96]. "Haq" este la puterea care face să domnească Dreptatea, adică echilibrul

[91] În "Pistis Sophia" a Gnosticilor alexandrieni, Melchisedec este menţionat ca «Mare primitor al Luminii eterne»; aceasta se adaugă funcţiei de "Manu", care primeşte Lumina perceptibilă dintr-o rază emanând direct din Principiu, pentru a o reflecta în lumea în care domneşte; de aceea "Manu" este numit «fiu al Soarelui».

[92] Există şi alte tradiţii referitoare la "Melki-Tsedeq"; după una din acestea, el ar fi fost consacrat în Paradisul terestru de îngerul "Mikael", la vârsta de 52 de ani. Numărul simbolic 52, pe de altă parte, are un rol foarte important în tradiţia hindusă, unde este considerat drept numărul tuturor sensurilor din Veda; se mai spune că acestor sensuri le corespund tot atâtea moduri diferite de a pronunţa monosilaba "Om".

[93] Numele, sau mai degrabă titlul de "Dharma-Raja" este atribuit, în "Mahabharata", lui "Yudhishthira"; dar mai înainte i-a fost atribuit lui "Yama", «Judecătorul morţilor», care se află în strânsă legătură cu "Manu", după cum am văzut deja.

[94] În iconografia creştină, îngerul "Mikael" este descris cu aceste două atribute în reprezentările «Judecăţii universale».

[95] La fel, la antici Egipteni, "Ma" sau "Maat" era în acelaşi timp «Dreptatea» şi «Adevărul»; prima se vede descrisă prin unul din platerele balanţei Judecăţii, în timp ce al doilea se află într-un vas, simbol al inimii. - În ebraică, "hoq" înseamnă «decret» (Psalmii, II, 7).

[96] Cuvântul "Haq" are ca valoare numerică 108, care este unul din numerele ciclice fundamentale. - În India, rozariul shivait este compus din 108 boabe; şi, ca primă semnificaţie, rozariul simbolizează «lanţul lumilor», adică înlănţuirea cauzală a ciclurilor sau a stărilor existenţei.

simbolizat de balanţă, în timp ce puterea însăşi este simbolizată de spadă [97], tocmai aceasta fiind caracteristica rolului esenţial al puterii regale; pe de altă parte, în ordinea spirituală, este şi forţa Adevărului. Trebuie să mai adăugăm apoi că există o formă atenuată a rădăcinii "Haq", obţinută înlocuind semnul forţei spirituale cu cel al forţei materiale; această formă, "Hak", desemnează tocmai «Cunoaşterea» (în ebraică "Hokmah"), care este legată îndeosebi de autoritatea sacerdotală, după cum cealaltă este legată de puterea regală. Acest lucru este confirmat şi de faptul că cele două forme corespondente se regăsesc, cu semnificaţii similare, în cazul rădăcinii "kan", care, în limbi foarte diferite, semnifică «putere» sau «forţă» dar şi «cunoaştere» [98]: "kan" este mai ales puterea spirituală sau intelectuală, identică cu Cunoaşterea (din care vine "Kohen", sau sacerdot, preot, în ebraică), iar "qan" este puterea materială (din care derivă diferite cuvinte care exprimă ideea de «posesiune» şi, îndeosebi, numele de "Qain") [99]. Aceste rădăcini şi derivatele lor ar putea da naştere, fără îndoială, multor alte consideraţii; însă noi trebuie să ne limităm la ceea ce priveşte în mod direct subiectul acestui studiu.

Pentru a completa povestirea, vom cita ceea ce spune Cabala ebraică despre "Shekinah": aceasta este reprezentată în «lumea inferioară» de ultimul din cele zece "Sephirothuri", numit "Malkuth", adică «Împărăţia», denumire destul de interesantă din punctul nostru de vedere actual. Şi mai relevant este faptul că, printre sinonimele lui "Malkuth", îl găsim pe cel de "Tsedeq", cel «Drept» [100]. Îmbinarea dintre "Malkuth" şi "Tsedeq", adică a Regalităţii (conducerea Lumii) şi a Dreptăţii, se regăseşte în numele lui "Melki-Tsedeq". Este vorba aici despre Dreptatea împărţită şi cu rol de echilibrare, din «coloana de mijloc» a arborelui sephirotic, care trebuie diferenţiată de Dreptatea opusă Milei şi identificată cu Rigoarea, din «coloana din stânga», pentru că este vorba despre două aspecte diferite (şi, de altfel, în ebraică există două cuvinte distincte pentru a le desemna: primul este "Tsedaqah" iar al doilea este "Din"). Din aceste două aspecte, primul este Dreptatea în sensul cel mai strict şi mai complet, implicând în mod esenţial ideea de echilibru şi de armonie, legată indisolubil de Pace.

[97] Această semnificaţie s-ar fi putut rezuma prin formula: «forţa în slujba dreptăţii», dacă în epoca modernă nu s-ar fi abuzat prea mult de ea, interpretând-o într-un sens total exterior.

[98] Vezi "Ezoterismul lui Dante", 1957(4), p. 58.

[99] Cuvântul "Khan", titlu dat conducătorilor popoarelor din Asia centrală, are poate aceeaşi rădăcină.

[100] "Tsedeq" este şi numele planetei Jupiter, al cărei înger se numeşte "Tsadqiel-Melek"; asemănarea cu numele de "Melki-Tsedeq" (căruia i s-a adăugat doar "El", nume divin ce intră în denumirea comună a tuturor numelor de îngeri) este prea evidentă pentru a insista asupra ei. În India, aceeaşi planetă poartă numele de "Brihaspati", care şi el înseamnă «Pontif al Cerului». Alt sinonim al lui "Malkuth" este "Sabbath", a cărui semnificaţie de «odihnă» se referă, evident, la ideea de «Pace», cu atât mai mult cu cât această idee exprimă, după cum am văzut, aspectul exterior al "Shekinei", prin care ea comunică cu «lumea inferioară».

"Malkuth" este bazinul în care se adună apele ce vin din fluviul aflat în ceruri, adică toate emanaţiile (haruri sau influxuri spirituale) pe care apoi le distribuie din plin» [101]. Acest «fluviu aflat în ceruri» şi apele care coboară din el amintesc în mod cudat de rolul atribuit fluviului ceresc "Ganga" în tradiţia hindusă: şi mai putem observa că "Shaktia", pentru care "Ganga" este una din înfăţişări, prezintă fără îndoială unele analogii cu "Shekina", fie şi numai în ce priveşte funcţia «providenţială» care le este comună. Bazinul apelor cereşti este desigur identic cu centrul spiritual al lumii noastre: din el pleacă cele patru fluvii ale "Pardesului", îndreptându-se spre cele patru puncte cardinale. Pentru Evrei, acest centru spiritual se identifică cu muntele Sion, pe care aceştia îl numesc «Inima Lumii», comun de altfel cu toate Ţinuturile Sfinte». El devine astfel, pentru ei, oarecum, echivalentul lui "Meru" al Hinduşilor sau al "Alborjului" Persanilor [102]. «Tabernacolul Sacralităţii" lui Jehova, reşedinţa "Shekin-ei", este Sfânta Sfintelor aflată în inima Templului, care este el însuşi centrul Sionului (Ierusalim), după cum sfântul Sion este centrul Ţării lui Israel, iar Ţara lui Israel este centrul lumii» [103]. Şi putem merge şi mai departe încă: nu doar toate cele enumerate aici, luate în ordine inversă, ci şi, după Tabernacolul din Templu, Arca Alianţei din Tabernacol şi, în Arca Alianţei, locul în care se manifestă "Shekina" (între cei doi "Kerubimi"), reprezintă tot atâtea aproximări succesive ale «Polului spiritual».

În mod analog, Dante îşi prezintă propriul Ierusalim ca pe un «Pol spiritual», după cum am avut ocazia să explicăm altundeva[104]; însă, imediat ce părăsim punctul de vedere propriu-zis iudaic, acesta devine mai ales simbolic şi nu mai constituie o localizare în sens precis. Toţi centrii spirituali secundari, constituiţi în vederea adaptării tradiţiei primordiale la anumite condiţii specifice, sunt, după cum am arătat deja, imagini ale centrului suprem; Sionul, în realitate, s-ar putea să nu fie altceva decât unul din aceşti centri secundari şi, totodată, să se identifice în mod simbolic cu centrul suprem datorită acestei similitudini. După cum arată şi numele său, Ierusalimul este cu adevărat o imagine a adevăratului "Salem"; ceea ce am spus deja şi vom mai spune încă despre «Ţara Sfântă», care nu este numai Ţara lui Israel, ne va permite să o înţelegem fără dificultate. În legătură cu aceasta este destul de semnificativ sinonimul «Ţării Sfinte», expresia «Ţară a celor Vii»: care desemnează în mod clar «tărâmul nemuririi», astfel încât, în cel mai adevărat sens, ea poate fi asimilată cu Paradisul Terestru sau echivalentele sale simbolice; însă acest apelativ a fost extins şi la «Ţările Sfinte» secundare, şi mai ales la Ţara lui Israel. Se spune că «Ţara

[101] P. Vulliaud, "La Kabbale juive", I, p. 509.
[102] La Samariteni, numele "Garizim" are acelaşi rol şi îi sunt date aceleaşi denumiri: «Muntele binecuvântat», «Colina eternă», «Muntele moştenirii», «Casa lui Dumnezeu» şi Tabernacolul Îngerilor săi, sălaşul "Shekinei"; fiind identificat şi cu «Muntele primordial» ("Har Qadim") unde era "Edenul" şi care nu a fost înnecat de apele potopului.
[103] P. Vulliaud, "La Kabbale juive", I, p. 509.
[104] « Esoterismul lui Dante", 1957(4), p. 64.

celor Vii cuprinde şapte ţinuturi», şi, după Vulliaud, «această ţară este Canaan, unde se aflau şapte popoare»[105]. Acest lucru este fără îndoială exact ad-literam; dar, simbolic, respectivele ţinuturi ar putea foarte bine corespunde, ca de altfel şi cele despre care se vorbeşte în tradiţia islamică, celor şapte "dwîpa" care, după tradiţia hindusă, au centrul comun la "Meru". Însă despre acestea vom vorbi mai încolo. La fel, când lumile antice sau creaţiile anterioare celei prezente sunt reprezentate prin intermediul celor «şapte regi din Edom» (numărul şapte fiind aici legat de de cele şapte «zile» ale "Genezei"), există o asemănare, prea evidentă pentru a fi întâmplătoare, cu erele celor şapte "Manu" numărate de la începutul "Kalpei" până în ziua de azi [106].

[105] P. Vulliaud, "La Kabbale juive", II, p. 116.

[106] Un "Kalpa" cuprinde paisprezece "Manvantara"; "Vaivaswata", actualul "Manu", este al şaptelea dintre aceşti "Kalpa", numit "Shrî-Shwêta- Varaha-Kalpa" sau «Era Mistreţului alb». Altă observaţie ciudată: Evreii i-au dat Romei denumirea de "Edom"; or, tradiţia vorbeşte despre şapte regi ai Romei, al doilea dintre aceştia, "Numa", considerat legiuitorul cetăţii, purtând un nume care este inversarea silabică exactă a lui "Manu", şi putând fi asemănat şi cu cuvântul grec "nomos", «lege». Putem deci crede că cei şapte regi ai Romei nu sunt altceva decât o reprezentare particulară a celor şapte "Manu" pentru o anumită civilizaţie, aşa cum cei şapte înţelepţi din Grecia sunt, pe de altă parte, în condiţii similare, o reprezentare a celor şapte "Rishi", în care se sintetizează înţelepciunea ciclului imediat anterior celui actual.

7. «LUZ» SAU TĂRÂMUL NEMURIRII.

Tradiţiile privind «lumea subterană» se regăsesec la numeroase popoare; nu putem să le amintim aici pe toate, mai ales din cauză că unele din acestea par a nu avea nici o legătură directă cu subiectul acestor pagini. Totuşi putem observa, în linii mari, că «cultul peşterilor» este legat întotdeauna de ideea de «loc interior» sau de «loc central», şi că simbolul peşterei şi cel al inimii, din acest punct de vedere, sunt destul de apropiate unul de celălalt [107]. Pe de altă parte, există cu adevărat în Asia centrală, ca şi în America şi poate şi în alte părţi, peşteri şi subterane în care unele centre iniţiatice au putut fiinţa timp de secole; însă, dincolo de acest fapt, găsim, în tot ce s-a spus despre acest subiect, o parte simbolică pe care o putem identifica uşor; şi putem chiar considera că alegerea unor locuri subterane pentru instalarea acestor centri iniţiatici s-a datorat mai degrabă unor raţiuni de ordin simbolic, decât celor ce ţin numai de prudenţă. Poate că Saint-Yves ar fi putut explica acest simbolism, dar nu a făcut-o, şi asta dă anumitor părţi a cărţii sale o aparenţă fantastică[108]; cât despre Ossendowski, el era cu siguranţă incapabil de a trece dincolo de litere pentru a vedea în ceea ce i se spusese ceva mai mult decât semnificaţia imediată.

Printre tradiţiile pe care le pomeneam, există una care prezintă un interes deosebit: o găsim în Iudaism şi priveşte un oraş misterios numit "Luz" [109]. Acest nume, la origine, era cel al locului în care Iacov a avut visul în urma căruia l-a numit "Beith-El", sau casa lui Dumnezeu» [110]; ne vom întoarce mai încolo asupra acestui lucru. Se spune că «Îngerul Morţii» nu poate intra în acest oraş şi nu are nici o putere asupra lui; şi, printr-o abordare mai degrabă unică dar foarte semnificativă, câţiva îl situează lângă "Alborj", care, şi pentru Persani, este «sălaşul nemuririi».

Lângă "Luz" există, se spune, un migdal (numit "luz" în ebraică), la rădăcinile căruia se află o peşteră prin care se intră într-un coridor subteran [111]; acesta duce la oraş, care este

[107] Peştera sau grota reprezintă cavitatea inimii, considerată ca centru al fiinţei, şi interiorul «Oului lumii».
[108] Vom cita ca exemplu pasajul în care se vorbeşte despre «coborârea în Infern»; cine va avea ocazia, îl va putea compara cu cele spuse în legătură cu aceasta de noi în"Ezoterismul lui Dante".
[109] Informaţiile pe care le folosim aici sunt luate în parte din "Jewish Encyclopedia" (VIII, 219).
[110] Geneza, XXVIII, 19.
[111] În tradiţiile unor popoare din America de Nord se vorbeşte despre un arbore prin intermediul căruia unii oameni care trăiau la origine în interiorul pământului ar fi ajuns la suprafaţa acestuia, în timp ce alţii, de aceeaşi rasă, ar fi rămas în lumea subterană. S-ar putea ca Bulwer-Lytton să se fi inspirat din aceste tradiţii în scrierea cărţii sale "The Coming Race" (Rasa care va veni).

complet ascuns. Cuvântul "luz", în diferitele sale sensuri, pare că derivă de altfel dintr-o rădăcină care desemnează tot ceea ce este ascuns, acoperit, închis, tăcut, secret; să observăm că până şi cuvintele care desemnează Cerul au la origine aceeaşi semnificaţie. Deobicei, "coelum" este pus lângă grecescul "koilon", «peşteră» (care poate avea şi o legătură cu caverna, cu atât mai mult cu cât Varrone indică această abordare cu cuvintele "a cavo coelum"); însă trebuie să observăm că forma cea mai veche şi cea mai corectă pare a fi "caelum", care seamănă mult cu cuvântul "caelare", «a ascunde». Pe de altă parte, în sanscrită, "Varuna" derivă din rădăcina "var", « a acoperi» (care este şi semnificaţia rădăcinii "kal", de care se leagă latinul "celare", o altă formă a lui "caelare", şi sinonimul său grecesc "kaluptein") [112]; iar grecescul "Ouranos" este o altă formă a aceluiaşi nume, întrucât "var" se transformă cu uşurinţă în "ur". Aşadar aceste cuvinte pot însemna «ceea ce acoperă» [113], «ceea ce ascunde» [114], dar şi «ceea ce este ascuns», iar acest ultim sens este dublu: ceea ce este ascuns simţurilor, domeniul suprasensibil; şi, în epoci de întuneric sau de obscurantism, tradiţia care nu se mai manifestă în exterior, în mod deschis, şi ca atare «lumea celestă» devine «lumea subterană».

Dintr-un alt punct de vedere, se mai poate face şi o altă comparaţie cu Cerul: "Luz" este numit «oraşul albastru», iar această culoare, care este cea a zefirului [115], este culoarea celestă. În India se spune că culoarea albastră a atmosferei este dată de reflectarea luminii pe una din feţele lui "Meru", cea dinspre sud, care priveşte spre "Jambu- dwîpa" şi este făcută din zefir; este uşor de înţeles că aceasta se referă la acelaşi simbolism. "Jambu-dwîpa" nu este numai India, cum se crede de obicei, ci reprezintă în realitate ansamblul lumii terestre în starea lui actuală; această lume poate fi, astfel, considerată ca aflându-se în întregime la sud de "Meru", întrucât acesta este identificat ca pol nordic[116]. «Cele şapte

---

[112] Din rădăcina "kal" derivă şi alte cuvinte latine precum "caligo" şi poate compusul "occultus". Pe de altă parte, este posibil ca forma "caelare" să provină dintr-o altă rădăcină, "caed", care înseamnă «a tăia», sau «a diviza» (de unde vine şi "caedere"), şi deci şi sensul de «a separa» şi «a ascunde»; însă, în orice caz, ideile exprimate de aceste rădăcini sunt, după cum se vede, foarte apropiate între ele, ceea ce a putut cu uşurinţă determina asimilarea lui "caelare" şi "celare", chiar dacă aceste două forme, etimologic, sunt independente.

[113] «Acoperişul Lumii», asimilabil «Ţinutului ceresc» sau «Tărâmului celor Vii», în tradiţiile din Asia centrală, are strânse legături cu «Cerul din Apus» unde domneşte "Avalokitêshwara". – În ce priveşte semnificaţia «acoperirii», trebuie amintită şi expresia masonică «a fi acoperit»: tavanul înstelat al Lojei reprezintă bolta cerului.

[114] La Egipteni, este vălul lui "Isis" sau al lui "Neith", «vălul albastru» al Mamei universale din tradiţia extrem-orientală ("Tao-tê-king", cap. 6): dacă i se atribuie o atare semnificaţie cerului vizibil, din ea poate izvorî o aluzie la rolul simbolismului astronomic, care ascunde sau «destăinuie» adevărurile superioare.

[115] Zefirul are un rol important în simbolismul biblic; el apare frecvent, mai ales în viziunile profeţilor.

[116] Nordul este numit în sanscrită "Uttara", adică regiunea cea mai înaltă; Sudul este numit "Dakshina", regiunea din dreapta, adică cea pe care o avem la dreapta noastră atunci când stăm cu faţa la Orient. "Uttarayana" este drumul ascendent al Soarelui către Nord, care începe la solstiţiul de iarnă şi se termină la solstiţiul de vară; "dahshinayana" este drumul descendent al Soarelui către Sud, care începe la solstiţiul de vară şi se termină la solstiţiul de iarnă.

"dwîpa" («insule» sau «continente») ies la iveală succesiv, de-a lungul anumitor perioade ciclice, astfel încât fiecare dintre ele este lumea pământeană considerată în perioada corespunzătoare; "dwîpa" formează un lotus avându-l în centru pe "Meru", ale cărui feţe sunt orientate către cele şapte regiuni ale spaţiului [117]. Există deci câte o faţă a lui "Meru" care priveşte spre fiecare din cele şapte "dwîpa"; dacă fiecare faţă are una din culorile curcubeului[118], sinteza acestor şapte culori este albul, culoare care este atribuită în mod universal autorităţii spirituale supreme [119], şi care este şi cea a lui "Meru" luat în ansamblu (după cum vom vedea, acesta este efectiv desemnat drept «muntele alb»), în timp ce celelalte culori reprezintă numai anumite aspecte ale sale în raport cu diferitele "dwîpa". Se pare că, pe timpul manifestării fiecărei "dwîpa", "Meru" ia o poziţie diferită; dar în realitate el este imuabil, întrucât este centrul, în vreme ce orientarea lumii terestre în raport cu acesta se schimbă de la o perioadă la alta.

Să ne întoarcem la cuvântul ebraic "luz", ale cărui diverse semnificaţii trebuiesc examinate cu maximă atenţie: acest cuvânt înseamnă în mod obişnuit «migdală» (dar şi «migdal», întrucât desemnează, prin extensie, atât copacul cât şi fructul) sau «alună»; or, aluna este tot ce poate fi mai interior şi mai ascuns, fiind complet închisă în coaja sa, de unde derivă ideea de «inviolabilitate» [120] (care se regăseşte în numele "Agarttha"). În plus, cuvântul "luz", este numele dat unei părţi indistructibile a corpului, reprezentată simbolic sub forma unui os extrem de dur, de care ar rămâne legat sufletul după moarte şi până la

[117] În simbolismul hindus (pe care Budismul l-a păstrat apoi în legenda celor «şapte paşi», cele şapte regiuni ale spaţiului sunt cele patru puncte cardinale, plus Zenitul şi Nadirul şi, în fine, centrul însuşi; putem vedea că reprezentarea lor formează o cruce tridimensională (şase direcţii opuse două câte două, plecând din centru). La fel, în simbolismul cabbalistic, «Sfântul Palat» sau «Palatul interior» se află în centrul celor şase direcţii, cu care formează septenarul; iar Clement din Alexandria spune că de la Dumnezeu, «Inimă a Universului», pleacă întinderile infinite care se îndreaptă una în sus, alta în jos, una la dreapta alta la stânga, una înainte şi alta înapoi; îndreptându-şi privirea către cele şase întinderi ca spre un număr mereu egal, el a făcut lumea; el este începutul şi sfârşitul (alpha şi omega), în el se împlinesc cele şase faze ale timpului, şi de la el îşi primesc întinderea lor indefinită; acesta este secretul numărului 7 (citat din P. Vulliaud, "La Kabbale juive", 1, p.p. 215-216). Toate acestea se referă la dezvoltarea punctului primordial în spaţiu şi timp; cele şase faze ale timpului, corespunzând respectiv celor şase direcţii ale spaţiului, sunt şase perioade ciclice, subdiviziuni ale unei alte perioade mai generale, şi uneori reprezentate simbolic ca şase milenii; sunt de asemenea asimilabile primelor şase zile ale "Genezei", a şaptea sau "Sabbathul" fiind faza de întoarcere la Principiu, adică la centru. Avem astfel şapte perioade de care putem lega manifestarea respectivă a celor şapte "dwîpa"; dacă fiecare din aceste perioade este o "Manvantara", "Kalpa" cuprinde două serii septenare complete; desigur, acelaşi simbolism poate fi aplicat în grade diferite, după cum sunt luate în consideraţie perioade ciclice mai mult sau mai puţin extinse.

[118] Vezi cele spuse mai înainte despre simbolismul curcubeului. - Există în realitate numai şase culori, complementare două câte două, corespunzând celor şase direcţii opuse două câte două; a şaptea culoare este albul, după cum a şaptea regiune se identifică cu centrul.

[119] Nu fără motiv, aşadar, în ierarhia catolică Papa este îmbrăcat în alb.

[120] De aceea migdalul este considerat drept simbol al Fecioarei.

înviere [121]. Aşa cum aluna conţine germenele, iar osul conţine măduva, acest "luz" conţine elementele virtuale necesare refacerii fiinţei, care se va realiza sub influenţa acelei «rouă a cerului», readucând la viaţă oasele uscate; la asta se referă cuvintele sfântului Pavel: «Semănat în putreziciune, va renaşte în glorie» [122]. Şi aici, ca peste tot, «gloria» se referă la "Shekina", considerată drept lumea superioară. «Roua cerului» se află în strânsă legătură cu ea, după cum am văzut mai devreme. Fiind nepieritor [123], "Luz" este în fiinţa omenească «sâmburele nemuririi», aşa cum locul desemnat prin acelaşi nume este «sălaş al nemuririi»: acolo nu se mai face simţită, în ambele cazuri, puterea «Îngerului Morţii». Este, întrucâtva, oul sau embrionul Nemuritorului [124]; şi poate fi comparat şi cu crisalida din care va ieşi fluturele [125]; această comparaţie traduce exact rolul său în raport cu învierea. Deobicei "luz" este situat către extremitatea inferioară a coloanei vertebrale, fapt care poate părea destul de ciudat, dar care poate fi explicat prin analogie cu ceea ce spune tradiţia hindusă despre forţa numită "Kundalinî" [126], care este o formă a "Shakti", considerată ca imanentă fiinţei omeneşti [127]. Această forţă este reprezentată de imaginea unui şarpe încolăcit, într-o regiune a organismului subtil corespunzând extremităţii inferioare a coloanei vertebrale. Aşa stau lucrurile, cel puţin, în cazul omului obişnuit; însă, ca efect al practicilor precum cele de "Hatha-Yoga", aceasta se trezeşte, se îndreaptă şi se ridică prin intermediul «roţilor» ("chakra") sau «florilor de lotus» ("kamala") care corespund diferitelor plexuri, pentru a ajunge în regiunea celui de-al «treilea ochi», adică ochiul din frunte al lui "Shiva". Acest stadiu reprezintă restaurarea «stării primordiale», în care omul regăseşte «sensul veşniciei» şi, astfel, obţine ceea ce am numit altundeva nemurirea virtuală. Până în acel punct ne aflăm încă în starea umană; într-o fază ulterioară,

[121] Este interesant de notat că această tradiţie iudaică a inspirat, foarte probabil, anumite teorii ale lui Leibnitz despre ceea ce este «însufleţit» (adică fiinţele vii) care persistă veşnic într-un corp, dar «la scară redusă», după moarte.

[122] "Prima Epistolă către Corintieni", XV, 42. - Există în aceste cuvinte o aplicare riguroasă a legii analogiei: «Ceea ce este sus este ca ceea ce este jos, dar în sens invers».

[123] În sanscrită, cuvântul "akshara" înseamnă «indisolubil» şi deci «nepieritor» sau «indistructibil»; el desemnează silaba, element prim şi germene al limbajului, şi se aplică prin excelenţă monosilabei "Om", despre care se spune că ar conţine în ea însăşi esenţa triplului "Veda".

[124] Se găseşte echivalent, sub o altă formă, în diversele tradiţii, şi mai ales, cu modificări importante, în Taoism. – În acest sens, este analogul, în ordinea microcosmică», a ceea ce este «Oul Lumii» în ordinea «macrocosmică», pentru că închide în el posibilităţile «ciclului viitor» ("vita venturi saeculi" a Crezului catolic).

[125] Aici ne putem referi la simbolismul grec al lui "Psiche", care se bazează în mare parte pe această asemănare (vezi "Psyché", de F. Pron).

[126] Cuvântul "kundalî" (la feminin "kundalinî") înseamnă încolăcit sub forma unui inel sau de spirală; această încolăcire simbolizează starea embrională şi «nedezvoltată».

[127] În acest sens, şi dintr-o anumită interpretare, sălaşul ei este identificat şi cu cavitatea inimii; am menţionat deja relaţia existentă între "Shakti" hindusă şi "Shekina" evreiască.

"Kundalinî" ajunge până la urmă la coroana capului [128], şi această ultimă fază se referă la cucerirea efectivă a stărilor superioare ale fiinţei. Din această perspectivă, pare a rezulta că localizarea lui "luz" în partea inferioară a organismului se referă doar la condiţia «omului decăzut»; şi, pentru omenirea terestră luată în ansamblul ei, acelaşi lucru este valabil în ce priveşte localizarea centrului spiritual suprem în «lumea subterană» [129].

[128] Este "Brahma-randhra" sau orificiul lui "Brahma", punct de contact al "sushumnei" sau «artera coronară» cu «raza soarelui»; am expus deja în întregime acest simbolism în "Omul şi devenirea sa după Vedanta".

[129] Toate acestea au legătură cu semnificaţia reală a binecunsocutei fraze hermetice: «Visita inferiora terrae, rectificando invenies occultum lapidem, veram medicinam», care dă în acrostih cuvântul "Vitriolum". «Piatra filosofală», sub un alt aspect, este în acelaşi timp «adevăratul medicament», adică «elixirul de viaţă lungă» sau «băutura nemuririi». - Uneori se scrie "interiora" iîn loc de "inferiora", dar sensul general nu se modifică şi rămâne mereu acelaşi, ca aluzie evidentă la «lumea subterană».

8. CENTRUL SUPREM ASCUNS PE DURATA LUI «KALI-YUGA».

"Agarttha", se spune, nu a fost întotdeauna subterană, nici nu va rămâne astfel pentru totdeauna; va veni o epocă în care, după spusele lui Ossendowski, «popoarele din "Agharti" vor ieşi din peşterile lor şi vor apărea la suprafaţa pământului» [130]. Înainte de dispariţia sa din lumea vizibilă, centrul purta un alt nume pentru că, pe atunci, numele de "Agarttha", care semnifică «de nepătruns» sau «inaccesibil» (şi chiar şi «inviolabil», întrucât este «sălaşul Păcii», "Salem"), nu ar fi fost potrivit; Ossendowski precizează că centrul a devenit subteran «cu peste şase mii de ani în urmă», dată ce corespunde cu destulă aproximaţie începutului "Kali-Yuga" sau «epoca neagră», «epoca de fier» a anticilor Apuseni, ultima din cele patru perioade în care este împărţită "Manvantara" [131]; iar repariţia sa va coincide cu sfârşitul acestei perioade.

Am mai spus că toate tradiţiile fac aluzie la ceva pierdut sau ascuns, care este reprezentat prin diferite simboluri; luat în sens larg, adică privind omenirea în ansamblul ei, aceasta se referă tocmai la "Kali-Yuga". Perioada actuală este deci o perioadă de întuneric şi de confuzie [132]; şi atât timp cât vor dura aceste caracteristici, cunoaşterea iniţiatică trebuie neapărat să rămână ascunsă; de aici caracterul «Misterelor» antichităţii numită «istorică» (dar care nu urcă nici măcar la începutul acestei perioade) [133] şi ale organizaţiilor secrete a tuturor popoarelor: organizaţii care conferă o iniţiere efectivă acolo unde încă mai subzistă o adevărată doctrină tradiţională, dar nu oferă decât o umbră a acesteia atunci când

[130] Cu aceste cuvinte se încheie o profeţie făcută de «Regele Lumii» în 1890, când a apărut în mănăstirea Narabanchi.

[131] "Manvantara" sau era unui "Manu", numită şi "Maha-Yuga", cuprinde patru "Yuga" sau perioade secundare: "Krita-Yuga" (sau "Satya- Yuga"), "Trêta-Yuga", "Dwapara-Yuga" şi "Kali-Yuga", care au fost identificate respectiv drept «epoca de aur», «epoca de argint», «epoca de bronz» şi «epoca de fier» ale antichităţii greco-latine. Există, în succesiunea acestor epoci, un fel de materializare progresivă ce rezultă din îndepărtarea de Principiul care însoţeşte în mod necesar dezvoltarea manifestării ciclice, în lumea corporală, plecând de la «starea primordială».

[132] În simbolismul biblic începutul acestei ere este reprezentat de Turnul lui Babel şi de «amestecul limbilor». S-ar putea crede în mod logic că căderea şi potopul corespund sfârşitului primelor două ere; însă punctul de plecare al tradiţiei ebraice, în realitate, nu coincide cu începutul "Manvantara". Să nu uităm că legile ciclice sunt aplicabile, în grade diferite, unor perioade care nu au aceeaşi întindere şi că de multe ori se suprapun; din aceasta derivă complicaţii care într-un prim moment pot părea de netrecut şi care, într-adevăr, nu pot fi rezolvate efectiv dacă nu luăm în consideraţie subordonarea ierarhică a centrilor tradiţionali corespunzători.

[133] Pare a nu fi fost încă observată cu destulă claritate dificultatea în care se află istoricii care vor să stabilească o cronologie sigură pentru tot ceea ce este anterior secolului al şaselea î.C.

spiritul unei asemenea doctrine a încetat să mai dea viaţă simbolurilor, care au rămas doar reprezentarea ei exterioară, şi asta deoarece, din diverse motive, orice legătură conştientă cu centrul spiritual al lumii s-a rupt; aceasta este semnificaţia cea mai precisă a pierderii tradiţiei, care priveşte îndeosebi anumiţi centri secundari care încetează de a mai fi în legătură directă şi efectivă cu centrul suprem. Ar trebui să vorbim, aşadar, mai degrabă despre ceva ascuns, decât despre ceva cu adevărat pierdut, pentru că acest "ceva" nu este pierdut pentru toţi, existând oameni care încă îl mai posedă în întregime; dacă este aşa, ceilalţi au mereu posibilitatea de a-l regăsi, dacă ştiu să îl caute aşa cum trebuie, adică dacă intenţia lor este dirijată astfel încât, prin intermediul vibraţiilor armonice pe care le trezeşte conform legii «acţiunii şi reacţiunilor concordante» [134], aceasta să poată intra în comunicare spirituală efectivă cu centrul suprem [135]. Acest mod de a dirija intenţia îşi găseşte, de altfel, o reprezentare simbolică în toate formele tradiţionale; vorbim aici despre orientarea rituală: aceasta este, de fapt, o orientare către un centru spiritual care, de fiecare dată, este o imagine a adevăratului «Centru al Lumii» [136]. Totuşi, pe măsură ce avansăm în "Kali-Yuga", legătura cu acest centru, tot mai închis şi mai ascuns, devine tot mai dificilă şi, în acelaşi timp devin tot mai rari centrii secundari care îl reprezintă pe plan extern [137]; astfel încât, atunci când această perioadă se va termina, tradiţia va trebui să se manifeste din nou în integralitatea sa, întrucât începutul oricărei "Manvantara", coincizând cu sfârşitul celei precedente, implică în mod necesar, pentru omenirea pământeană, întoarcerea la «starea primordială» [138].

Actualmente în Europa orice legătură conştientă cu centrul, prin intermediul organizaţiilor regulare, este întreruptă, şi asta de multe secole; această ruptură, însă, nu a avut loc dintr-o dată, ci în diferite faze succesive [139]. Prima din acestea se află la începutul secolului al 14-lea; ceea ce am spus altundeva despre Ordinele cavalereşti ne poate face să înţelegem cum una din sarcinile lor principale a fost de a asigura o comunicare între Orient şi Occident,

[134] Această expresie este luată din doctrina taoistă; pe de altă parte noi folosim aici cuvântul «intenţie» într-un sens care este exact acela al arabului "niyah", care este deobicei tradus astfel; acest sens, de altfel, este conform cu etimologia latină ("in-tendere", a tinde către).

[135] Cele spuse ne permit să interpretăm într-un sens foarte precis cuvintele Evangheliei: «Caută şi vei găsi; cere şi vei primi; bate şi ţi se va deschide». – Este oportun să ne referim aici la indicaţiile pe care le-am dat în legătură cu «dreapta intenţie» şi cu «buna voinţă»; putem completa astfel explicarea expresiei: "Pax in terra hominibus bonae voluntatis".

[136] În Islam o atare orientare ("qiblah") este ca materializarea, dacă putem spune aşa, a intenţiei ("niyah"). Orientarea bisericilor creştine este un alt caz particular care se referă esenţialmente la aceeaşi idee.

[137] Nu este vorba, desigur, decât de o exteriorizare relativă, întrucât asemenea centri secundari, după începerea "Kali-Yuga", sunt la rândul lor mai mult sau mai puţin strict închişi.

[138] Este vorba despre manifestarea Ierusalimului ceresc, care, în raport cu ciclul care se termină, corespunde Paradisului terestru în raport cu ciclul care începe, după cum am explicat în "Esoterismul lui Dante".

[139] Similar, dintr-un punct de vedere mai amplu, există pentru omenire grade în îndepărtarea de centrul primordial şi acestor grade le corespunde distincţia dintre diferitele "Yuga".

comunicare a cărei adevărată semnificaţie se poate înţelege dacă observăm că centrul despre care vorbim este întotdeauna descris, cel puţin în ce priveşte timpurile «istorice», ca fiind situat de partea Orientului. Totuşi, după distrugerea Ordinului Templului, Roza-crucianismul, sau ceea ce a fost numit astfel după aceea, a continuat să fie garantul acestei legături, chiar dacă într-un mod mai ascuns [140]. Renaşterea şi Reforma au însemnat o nouă fază critică şi, în cele din urmă, conform celor arătate de Saint-Yves, ruptura completă a coincis cu tratatul de pace de la Westfalia care, în 1648, a pus capăt războiului de Treizeci de ani. Să observăm că mulţi autori au susţinut că, la puţin timp după războiul de Treizeci de Ani, adevăraţii Rozacrucieni au părăsit Europa pentru a se retrage în Asia; mai amintim, în legătură cu aceasta, că Adepţii rozacrucieni erau în număr de doisprezece, ca şi membrii cercului cel mai interior al "Agartthei", conform constituţiei comune numeroşilor centri spirituali formaţi după modelul acelui centru suprem.

De atunci încoace, păstrarea cunoaşterii iniţiatice nu a mai fost încredinţată cu adevărat niciunei organizaţii occidentale; de aceea Swedenborg declara că, de acum încolo, «Cuvântul pierdut» trebuie căutat la înţelepţii din Tibet şi din Tartaria; şi, la rândul ei, Anna Katharina Emmerich are viziunea unui loc misterios căruia îi dă numele de «Muntele Profeţilor», şi îl situează în aceleaşi regiuni. Să mai adăugăm că tocmai pe baza unor informaţii fragmentare, culese în legătură cu acest subiect, dar fără a le percepe semnificaţia, Helena Blavatsky a conceput ideea «Marii Loje Albe», pe care o putem defini nu atât o imagine, cât o simplă caricatură sau o parodie imaginară a"Agartthei" [141].

[140] Şi în ce priveşte acest punct suntem obligaţi să facem trimitere la studiul nostru despre "Esoterismul lui Dante", unde am dat toate indicaţiile care ne permit să justificăm o atare afirmaţie.

[141] Cei care vor înţelege consideraţiile expuse aici vor înţelege şi de ce ne este imposibil să luăm în serios multe din organizaţiile pseudo-iniţiatice care au apărut în occident în zilele noastre: nu există niciuna care, supusă unui examen riguros, să poată face dovada unei minime «regularităţi».

9. «OMPHALOS-UL» ŞI PIETRELE SFINTE.

Conform spuselor lui Ossendowski, «Regele Lumii», în timpuri îndepărtate, a apărut de mai multe ori în India şi în Siam «binecuvântând poporul cu un măr de aur deasupra căruia se afla un miel»; acest detaliu îşi dezvăluie întreaga importanţă dacă îl adăugăm spuselor lui Saint-Yves despre «Ciclul Mielului şi al Berbecului» [142]. Pe de altă parte, lucru şi mai important, în simbolismul creştin există nenumărate reprezentări ale Mielului pe un munte din care izvorăsc patru râuri care sunt în mod clar identice cu cele patru fluvii ale Paradisului terestru [143]. Am mai spus că "Agarttha", înainte de începerea "Kali-Yugăi", purta un alt nume; acesta era "Paradesha", care în sanscrită înseamnă «Tărâmul suprem», şi care se potriveşte bine cu centrul spiritual prin excelenţă, desemnat şi ca «Inima Lumii»; din acest cuvânt, Chaldeenii au extras "Pardes" iar Occidentalii "Paradisul". Iată semnificaţia originară a celui din urmă cuvânt, lucru care ar trebui să ne facă să înţelegem pe deplin de ce spuneam mai înainte că este vorba întotdeauna, sub o formă sau alta, de ceea ce Cabbala ebraică numeşte "Pardes".

Pe de altă parte, referindu-ne iarăşi la cele explicate despre simbolismul «Polului», este uşor de înţeles că muntele Paradisului terestru este identic cu «muntele polar» despre care vorbim, sub nume diferite, în aproape toate tradiţiile: am menţionat deja "Meru"-ul hinduşilor şi "Alborj"-ul Persanilor, ca şi "Montsalvat"-ul din legenda occidentală a "Graalului"; vom mai aminti muntele "Qaf" al Arabilor [144] şi "Olimpul" Grecilor care, sub multe aspecte, are aceeaşi semnificaţie. Este vorba întotdeauna despre o regiune care, ca şi Paradisul terestru, a devenit inaccesibilă omenirii obişnuite şi care este situată în afara atingerii tuturor cataclismelor ce zguduie lumea oamenilor la finalul anumitor perioade

[142] Reamintim că am comentat altundeva raportul existent între "Agni-ul" vedic şi simbolul Mielului (“Ezoterismul lui Dante", 1957[4], p.p. 69-70; "Omul şi devenirea sa după Vêdanta", p. 43); berbecul reprezintă, în India, substratul lui "Agni". – Pe de altă parte, Ossendowski arată în mai multe rânduri că cultul lui "Rama" există încă în Mongolia; deci, contrar a ceea ce susţin majoritatea orientaliştilor, acolo găsim ceva diferit de Budism. Din altă sursă ne-au fost comunicate informaţii privind dovezi ale «Ciclului lui Ram» care ar exista în Cambodgia; aceste informaţii ni s-au părut atât de extraordinare încât am preferat să nu le dăm crezare; le menţionăm aici numai în treacăt.

[143] Semnalăm reprezentările Mielului pe cartea pecetluită cu şapte sigilii, despre care se vorbeşte în"Apocalipsă"; şi Lamaismul tibetan posedă şapte sigilii misterioase şi nu credem că aceasta este doar o pură coincidenţă.

[144] Se spune despre muntele "Qaf" că nu poate fi atins nici pe uscat nici pe mare» ("la bil-barr wa la bil-bahr"; vezi cele spuse anterior despre "Montsalvat"), şi printre alte denumiri acesta o are şi pe aceea de «Muntele Sfinţilor» ("Jabal el-Aroliya"), care face trimitere la «Muntele Profeţilor» al lui Anna Katharina Emmerich.

ciclice. Această regiune este cu adevărat «tărâmul suprem»; de altfel, după anumite texte vedice şi avestice, ea ar fi fost situată, iniţial, la pol, chiar şi în sensul literal al cuvântului; şi, în pofida diferitelor sale localizări de-a lungul diverselor faze ale istoriei omenirii, ea rămâne mereu polară în sens simbolic, întrucât reprezintă esenţialmente axa fixă în jurul căreia are loc mişcarea de revoluţie a tuturor lucrurilor.

Muntele prefigura, desigur, «Centrul Lumii» înainte de "Kali-Yuga", pe când acesta exista în mod vizibil, într-un anumit sens, şi nu era încă subteran; aceasta corespunde deci la ceea ce s-ar putea numi situaţia sa normală, dinafara perioadei întunecate ale cărei condiţii deosebite au dus la un fel de răsturnare a ordinii pre-stabilite. Trebuie să mai adăugăm că, dincolo de aceste consideraţii ce se referă la legile ciclice, simbolurile muntelui şi a peşterii au amândouă raţiunea lor de a fi şi că între ele există o adevărată complementaritate [145]; cât despre peşteră, ea poate fi considerată ca fiind situată în interiorul muntelui însuşi, sau imediat sub acesta.

Mai există şi alte simboluri care, în tradiţiile antice, reprezintă «Centrul Lumii»; poate că una din cele mai importante este cea a "Omphalos-ului", care, şi ea, se regăseşte aproape la toate popoarele[146]. Cuvântul grec "omphalos" înseamnă “ombilic”, “buric”, dar desemnează, în general, tot ceea ce reprezintă un centru, şi mai ales osia roţii; în sanscrită, cuvântul "nahbi" are acelaşi accepţiuni şi la fel se întâmplă, în limbile celtice şi germanice, cu cuvintele derivate din aceeaşi radăcină, care apare sub formele "nab" şi "nav" [147]. Pe de altă parte, în galeză, cuvântul "nav" sau "naf", care este evident identic cu cele dinainte, înseamnă «cap», “conducător”, şi i se aplică şi lui Dumnezeu; ideea exprimată aici este deci aceea a Principiului central [148]. Sensul de «miez», sau “mijloc”, are, de altfel, o importanţă deosebită pentru că roata este peste tot simbolul Lumii care face o rotaţie completă în jurul unui punct fix, simbol care, de aceea, trebuie asemănat cu cel al "svasticii"; însă, la cel din urmă, circumferinţa care reprezintă manifestarea mişcării nu este

[145] O astfel de complementaritate este şi aceea a celor două triunghiuri, orientate în sens invers unul faţă de celălalt, care formează «sigiliul lui Solomon»; ea este comparabilă şi cu cea a lancei şi a cupei, despre care am vorbit deja, şi cu multe alte simboluri echivalente acesteia.

[146] W. H. Roscher, într-o operă intitulată "Omphalos", publicată în 1913, a adunat o însemnată cantitate de documente care atestă acest fapt la cele mai diferite popoare; însă nu are dreptate atunci când susţine că un atare simbol este legat de ideea pe care diversele popoare o aveau despre forma Pământului, pentru că îşi imaginează ca este vorba despre credinţa într-un centru de pe suprafaţa terestră în sensul cel mai literal cu putinţă; această opinie implică o totală neînţelegere a semnificaţiei profunde a simbolismului. – Vom folosi, în cele ce urmează, câteva informaţii dintr-un studiu al lui J. Loth despre "Omphalos-ul la Celţi", publicat în «Revue des études anciennes» (iulie-septembrie 1915).

[147] În limba germană, "Nabe", osia roţii, şi "Nabel", ombilic; de asemenea, în engleză "nave" şi "navel", cuvânt care are şi înţelesul general de centru sau mijloc. - Grecescul "omphalos" şi latinescul "umbilicus" provin, de altfel, dintr-o uşoară modificare a aceleiaşi rădăcini.

[148] "Agni", în "Rig-Vêda", este numit «ombilicul sau buricul Pământului», ceea ce se legă încă o dată de aceeaşi idee; "svastica" este, adeseori, după cum am mai spus, un simbol al lui "Agni".

trasată, astfel încât centrul însuşi este desemnat în mod direct: "svastica" nu este o imagine a Lumii, ci mai degrabă acţiunea Principiului asupra Lumii.

Simbolul "Omphalos-ului" putea fi pus într-un loc care să fi fost pur şi simplu centrul unei anumite regiuni, centru spiritual, de altfel, şi nu neapărat geografic, chiar dacă în anumite circumstanţe cei doi pot coincide; caz în care acel punct era cu adevărat, pentru poporul care locuia în respectiva regiune, imaginea vizibilă a «Centrului Lumii», aşa cum tradiţia proprie a acelui popor nu era decât o adaptare a tradiţiei primordiale sub forma cea mai convenabilă mentalităţii şi condiţiilor sale de existenţă. Cel mai cunoscut, în general, este "Omphalos-ul" templului din Delfi, care era cu adevărat centrul spiritual al Greciei antice [149]; fără a insista asupra tuturor motivelor care ar putea justifica această afirmaţie, vom menţiona doar că acolo se reunea, de două ori pe an, consiliul Amfitrionilor, format din reprezentanţii tuturor popoarelor elenice, care constituia, de altfel, singura legătură efectivă între acele popoare, legătură a cărei forţă se trăgea tocmai din caracterul său profund tradiţional. De obicei, "Omphalos-ul" era reprezentat material de o piatră sacră, care de multe ori era numită «betil»; acest cuvânt, probabil, nu este altceva decât ebraicul "Beith-El", «casa lui Dumnezeu», numele pe care Iacob l-a dat locului în care Domnul i-a apărut în vis: «Şi Iacob s-a trezit din somn şi a spus: Cu siguranţă Domnul se află în acest loc şi eu nu ştiam. Şi s-a speriat şi a spus: Cât de groaznic este locul acesta ! El este casa Domnului şi poarta Cerurilor. Şi Iacob s-a trezit devreme dimineaţa, şi a luat piatra care-i servise drept căpătâi, a ridicat-o ca pe un stâlp, şi a vărsat ulei pe vârful ei (pentru a o consacra). Şi a dat acelui loc numele de "Beith-El"; însă primul nume al acelui oraş a fost "Luz"» [150]. Am explicat deja semnificaţia cuvântului "Luz"; se spune că mai târziu "Beith-El", «casa lui Dumnezeu», s-a transformat în "Beith-Lehem", «casa pâinii», oraşul în care s-a născut Christos [151]; în orice caz, legătura simbolică existentă între piatră şi pâine merită să fie privită cu multă atenţie [152]. Să mai observăm şi faptul că numele de "Beith-El" nu îi este

[149] Existau, în Grecia, şi alţi centri spirituali, însă aceştia erau îndeosebi rezervaţi iniţierii în Mistere, precum Eleusis şi Samotrace, în timp ce Delfi avea un rol social ce privea în mod direct ansamblul colectivităţii elenice.

[150] Geneza, XXVIII, 16-19.

[151] Să observăm şi asemănarea fonetică a lui "Beith-Lehem" cu forma "Beith-Elohim", care figurează şi ea în textul "Genezei".

[152] «Şi ispititorul, apropiindu-se, i-a spus lui Iisus: Dacă eşti fiul lui Dumnezeu, fă ca aceste pietre să se transforme în pâine» (Matei, IV, 3; vezi Luca, IV, 3). Aceste cuvinte au un sens misterios, după cum urmează: Christos trebuia într-adevăr să facă o atare transformare, dar în sens spiritual şi nu material, cum i-a cerut ispititorul; se ştie că ordinea spirituală este analogă ordinii materiale, dar în sens invers, şi este specific diavolului să ia lucrurile pe dos. Christos însuşi, ca manifestare a Cuvântului, este «pâinea vie coborâtă din Ceruri», de unde şi răspunsul: «Omul nu trăieşte numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu»; acea pâine trebuia, în Noua Alianţă, să înlocuiască piatra în calitate de «Casă a lui Dumnezeu»; şi, vom adăuga noi, din acest motiv au dispărut oracolele. Tot în legătură cu pâinea care se identifică cu «carnea» Cuvântului întrupat, poate fi interesantă observaţia că în arabă, cuvântul "lahm", care este identic cu ebraicul "lehem", are tocmai sensul de «carne» , şi nu cel de «pâine».

atribuit doar locului, ci şi pietrei înşişi: «Şi această piatră, pe care am ridicat-o ca pe un stâlp, va fi casa lui Dumnezeu» [153]. Este deci tocmai piatra sortită să devină «adăpostul divin» ("mishkan"), conform descrierii care va fi făcută mai târziu Tabernacolului, adică sediul "Shekin-ei"; toate acestea au legătură, în mod firesc, cu problema «influxurilor spirituale» ("berakoth") şi, atunci când vorbim despre «cultul pietrelor», care a fost comun la numeroase popoare antice, trebuie să ne dăm seama că acel cult nu se adresa pietrelor, ci Divinităţii care sălăşluia în acestea. Piatra care reprezenta "Omphalos"-ul putea avea forma unui stâlp, precum piatra lui Iacob; şi este foarte probabil ca, la popoarele celtice, anumite stânci (menhire) să fi avut această semnificaţie; şi oracolele erau date lângă pietre identice, ca la Delfi, lucru ce poate fi explicat prin faptul că acestea erau considerate sălaşul Divinităţii; «casa lui Dumnezeu», de altfel, se identifică în mod firesc cu «Centrul Lumii». "Omphalos-ul" putea fi reprezentat şi de o piatră de formă conică, precum piatra neagră din Cibele, sau ovoidală; conul amintea de muntele sacru, simbol al «Polului» sau al «Axei Lumii»; cât despre forma ovoidală, ea se referă în mod direct la un alt simbol foarte important, cel al «Oului Lumii» [154]. "Omphalos-ul", deobicei, era reprezentat deci de o piatră; alteori, însă, era reprezentat de o movilă, un fel de tumul, altă imagine a muntelui sacru; astfel, în China, în centrul fiecărui regat sau Stat feudal, se ridica pe timpuri o movilă de formă paralelipipedică, care simboliza pământul celor «cinci regiuni»: cele patru feţe corespundeau celor patru puncte cardinale, iar vârful - centrului însuşi [155]. Lucru unic, aceste «cinci regiuni» se regăsesc în Irlanda, unde, la fel, «piatra ridicată » era înălţată în centrul fiecărui regat [156].

Dintre ţările celtice, Irlanda este cea care ne furnizează cel mai mare număr de informaţii despre "Omphalos"; într-o vreme, ea era împărţită în cinci regate din care unul purta numele de "Mide" (rămas sub forma anglicizată "Meath"), care este vechiul cuvânt celtic "medion", «mijloc», identic latinului "medius" [157]. Acest regat "Mide", iniţial format din porţiuni luate din teritoriile celorlalte patru, devenise proprietatea regelui suprem al Irlandei, căruia îi erau subordonaţi ceilalţi regi [158]. La Ushnagh, care se află aproximativ în

[153] Geneza, XXVIII, 22.

[154] Uneori, mai ales în cazul anumitor "omphalos-uri" elene, piatra era înconjurată de un şarpe; aceştia pot fi văzuţi încolăciţi la baza sau în vârful bornelor de la graniţele caldeene, care trebuiesc considerate ca adevărate «pietre sfinte». De altfel, simbolul pietrei, ca şi cel al arborelui, altă reprezentare a «Axei Lumii », este în general în strânsă legătură cu cel al şarpelui; acelaşi lucru este valabil şi pentru simbolul oului, mai ales la Celţi şi Egipteni. - Un exemplu concret de imagine a unui "Omphalos" este «piatra» din Kermaria, care are forma unui con iregular, cu vârful rotunjit, care are pe una din feţe semnul "svasticii". J. Loth, în studiul citat de noi, a arătat fotografii ale acestei «pietre sfinte» şi a altor pietre de acelaşi tip.

[155] Numărul 5, în tradiţia chineză, are o importanţă simbolică deosebită.

[156] "Brehon Laws", citate de J. Loth.

[157] De remarcat că şi China poartă numele de «Imperiu din Mijloc».

[158] Capitala regatului "Mide" era "Tara": în sanscrită cuvântul "Tara" înseamnă «stea» şi desemnează mai ales steaua polară.

chiar centrul ţării, se ridica o piatră uriaşă numită «buricul Pământului», şi cunoscută sub numele de «piatră a împărţirii» ("ailna-meeran"), întrucât indica locul de convergenţă, în interiorul regatului "Mide", a liniilor de demarcare a celor patru regate iniţiale. Aici se ţinea anual, pe întâi mai, o adunare generală foarte asemănătoare cu reuniunea anuală a Druizilor din «locul sfânt central» ("medio-lanon" sau "medio-nemeton") din Galia, în ţara Carnutilor; şi se poate face şi o comparaţie cu adunarea Amfitrionilor de la Delfi.

Împărţirea Irlandei în patru regate plus regiunea centrală, reşedinţă a conducătorului suprem, are legătură cu tradiţii extrem de vechi. Din acest motiv, Irlanda a fost numită «insula celor patru Domni» [159], însă această denumire, ca şi cea de «insulă verde» ("Erin"), îi era atribuită, în timpuri anterioare, unui alt ţinut mai nordic, astăzi necunoscut, şi poate dispărut, "Ogigia" sau mai degrabă "Thule", care a fost unul din cei mai importanţi centri spirituali sau poate chiar centrul suprem, pe timpul unei anumite perioade. Amintirea acelei «insule a celor patru Domni» se regăseşte şi în tradiţia chineză, lucur care până acum nu pare a fi fost menţionat de nimeni; să citǎm un text taoist care spune: «Împăratul Yao s-a străduit mult şi a crezut că a domnit în mod ideal. Dar după ce i-a vizitat pe cei patru Domni, în îndepărtata insulă "Kou-chee" (locuită de 'oameni adevăraţi', "chenn-jen", adică oameni reintegraţi în 'starea primordială'), a recunoscut că a greşit complet. Idealul este indiferenţa (sau mai degrabă neimplicarea, executarea de lucruri 'inactive') a supra-omului [160] care lasă roata cosmică să se învârtă» [161]. Pe de altă parte, cei «patru Domni» se identifică cu cei patru "Maharaja" sau «mari regi» care, conform tradiţiilor din India şi din Tibet, domnesc în cele patru puncte cardinale [162]; ei corespund totodată elementelor: Domnul suprem, al cincelea, care stă în centru, pe muntele sacru, reprezintă atunci Eterul ("Akasha"), «chintesenţa» ("quinta essentia", a cincea esenţă) a hermeticilor, elementul primordial din care provin celelalte patru[163]; tradiţii similare regăsindu-se şi în America centrală.

[159] Numele sfântului Patrick, cunoscut de obicei doar în forma latinizată, era la origine "Cothraige", care înseamnă «servitorul celor patru».

[160] «Omul adevărat», fiind aşezat în centru, nu mai participă la mişcarea lucrurilor, ci în realitate o dirijează prin intermediul prezenţei sale, întrucât în el se reflectă «Activitatea Cerului».

[161] "Tchoang-Tseu", cap. 1; traducere de Părintele Wieger, p 213. - Împăratul Yao domnea, se spune, în anul 2356 î.C.

[162] Aici am putea face o comparaţie şi cu cei patru "Awtad" din esoterismul islamic.

[163] În imaginea crucii, ca şi în cazul "svasticii", acest element primordial este deasemenea reprezentat de punctul central, care este Polul; celelalte patru elemente, ca şi cele patru puncte cardinale, corespund celor patru braţe ale crucii care simbolizează, de altfel, cuaternarul în toate aplicaţiile sale.

10. NUME ŞI REPREZENTĂRI SIMBOLICE ALE CENTRILOR SPIRITUALI.

Putem cita, în ceea ce priveşte «tărâmul suprem», multe alte tradiţii concordante; în mod special, pentru a-l desemna, există un alt nume, probabil mai vechi chiar şi decât "Paradesha": acesta este "Tula", din care Grecii au derivat "Thule"; şi, după cum am văzut, acea "Thule" era identică cu primitiva «insulă a celor patru Domni». Să mai observăm, de altfel, că numele "Tula" a fost dat unor regiuni foarte diferite, putându-l găsi şi astăzi atât în Rusia cât şi în America centrală; şi probabil că fiecare din aceste regiuni a fost, într-o epocă mai mult sau mai puţin îndepărtată, sediul unei puteri spirituale care era un fel de emanaţie din "Tula" primordială. Se ştie că "Tula" mexicană îşi are originile în civilizaţia Toltecilor; aceştia, se spune, veneau din "Aztlan",«pământul din mijlocul apelor», care, evident, nu e altul decât Atlantida, şi au adus numele "Tula" din ţara lor de origine; centrul căruia i-au dat acel nume trebuia probabil să îl înlocuiască, într-o oarecare măsură, pe cel din continentul dispărut [164]. Dar, pe de altă parte, trebuie să facem distincţie între "Tula" din Atlantida şi "Tula" hiperboreeană, cea din urmă reprezentând, în realitate, centrul prim şi suprem pentru totalitatea "Manvantarei" actuale; ea a fost «insula sacră» prin excelenţă şi, cum am spus mai înainte, localizarea ei era, la origine, cu adevărat polară. Toate celelalte «insule sacre» care sunt desemnate peste tot cu nume având semnificaţii identice, nu au fost decât imagini ale acesteia; aşa stau lucrurile şi în privinţa centrului spiritual al tradiţiei atlantideene, care conduce numai un ciclu istoric secundar, subordonat "Manvantarei" [165].

Cuvântul "Tula", în sanscrită, înseamnă «balanţă» şi desemnează chiar semnul zodiacal având acest nume: însă, după o tradiţie chineză, Balanţa Cerească era la origine Ursa Mare [166]. Această observaţie are cea mai mare importanţă, întrucât simbolismul care se referă la

[164] Semnul ideografic al lui "Aztlan" sau al "Tulei" era bâtlanul alb; bâtlanul şi barza au în Occident acelaşi rol pe care îl are ibisul în Orient, iar aceste trei păsări se află printre emblemele lui Christos; ibisul, pentru Egipteni, era unul din simbolurile lui "Thoth", adică a înţelepciunii.

[165] Multe dintre dificultăţile în determinarea clară a punctului de intersecţie a tradiţiei atlantice cu cea hiperboreeană provin din anumite înlocuiri de nume care pot da naştere unor confuzii multiple; totuşi, această chestiune nu este pe deplin de nerezolvat.

[166] Ursa Mare se mai numeşte şi «Balanţa de jad», jadul fiind un simbol al perfecţiunii. La alte popoare Ursa Mare şi Ursa Mică au fost asimilate celor două talgere ale unei balanţe. - Această balanţă simbolică are legătură cu cea despre care se vorbeşte în "Siphra di-Tseniutha" («Cartea Misterului», secţiune a "Zoharului"): aceasta din urmă este «atârnată într-un loc care nu există», sau «inaparent» reprezentat, pentru

Ursa Mare este foarte strâns legat în mod natural de cel al Polului [167]; nu putem intra în detalii legate de acest subiect, care ar trebui tratat într-un studiu aparte [168]. Ar trebui examinat şi raportul care poate exista între Balanţa polară şi Balanţa zodiacală; cea din urmă, de altfel, este considerată un «semn al Judecăţii», iar cele spuse mai devreme despre balanţă ca atribut al Dreptăţii, în legătură cu "Melki-Tsedeq", ne poate ajuta să înţelegem cum numele său a servit pentru desemnarea centrului spiritual suprem. "Tula" este numită şi «insula albă» şi, după cum am spus, albul reprezintă autoritatea spirituală; în tradiţiile americane, "Aztlan" are drept simbol un munte alb, însă această imagine îi era atribuită, iniţial, "Tulei" hiperboreene şi «muntelui polar». În India, «insula albă» ("Shweta-dwîpa"), situată în general în îndepărtatele ţinuturi din Nord [169], este considerată drept «sălaş al Fericiţilor», ceea ce o identifică în mod clar cu «Pământul celor Vii» [170]. Există, totuşi, şi o excepţie, în aparenţă: tradiţiile celtice vorbesc mai ales despre «insula verde» ca despre «insula Sfinţilor» sau «insula Fericiţilor» [171]; însă în centrul acestei insule se ridică «muntele alb», care, se spune, nu poate fi scufundat de niciun potop [172], şi a cărui vârf este de culoare purpurie [173]. Acest «munte al Soarelui», cum mai este numit, corespunde lui "Meru": un alt «munte alb», înconjurat de o fâşie verde, situat în mijlocul mării [174], pe a cărui vârf străluceşte triunghiul luminos.

La denumirea unor centri spirituali drept «insula albă» (denumire care, să amintim, a fost atribuită şi unor centri secundari, nu numai centrului suprem căruia i se dăduse în primul rând), trebuie să adăugăm numele unor locuri, tărâmuri sau oraşe care exprimă de

lumea noastră, de punctul polar; se poate spune, pe de altă parte, că echilibrul acestei lumi se sprijină efectiv pe Pol.

[167] În India, Ursa Mare este "sapta-riksha", adică sălaşul simbolic al celor şapte "Rishi"; asta în tradiţia hiperboreeană, în timp ce în tradiţia atlantică Ursa Mare este înlocuită de Pleiade, şi acestea formate din şapte stele; pentru Greci, Pleiadele erau fiicele Atlanţilor şi, ca atare, erau numite şi "Atlantide".

[168] Este interesat de observat că, în legătură cu cele spuse mai sus despre asimilarea fonetică dintre "Meru" şi "meros", la vechii Egipteni Ursa Mare era numită constelaţia Coapsei.

[169] "Shwêta-dwîpa" este una din cele 18 subdiviziuni ale "Jambu- dwîpa".

[170] Aceasta aminteşte şi de «Insulele Norocului» din antichitatea occidentală; acestea erau însă situate la vest («grădina Hesperidelor»: "hesper" în greacă, "vesper" în latină indică seara, adică apusul, Occidentul), ceea ce sugerează o tradiţie de origine atlantică şi ne poate duce cu gândul şi la «Cerul Occidental» din tradiţia tibetană.

[171] Numele «Insulei Sfinţilor», ca şi cel al «Insulei verzi», i-a fost atribuit Irlandei şi chiar şi Angliei. - Semnalăm şi numele insulei "Heligoland" care are aceeaşi semnificaţie.

[172] Am arătat deja tradiţiile similare privind Paradisul terestru. – Şi în esoterismul islamic, «insula verde» (el-jezirah el-khadrah") şi «muntele alb» ("el-jabal el-abiod") sunt bine cunoscute, chiar dacă în afară se vorbeşte puţin despre ele.

[173] Se regăsesc aici cele trei culori hermetice: verde, alb, roşu, despre care am vorbit în "Esoterismul lui Dante".

[174] Uneori este vorba, de altfel, despre un brâu în culorile curcubeului, care poate fi comparat cu eşarfa lui "Iris"; Saint- Yves face aluzie la ea în cartea sa "Misiunea Indiei" şi despre ea vorbeşte şi Anna Katharina Emmerich în viziunile sale. - Vezi cele spuse mai înainte despre simbolismul curcubeului şi cele şapte "dwîpa".

asemenea ideea de alb. Există un număr foarte mare de astfel de locuri, de la Albione la Albania, trecând prin Alba Longa, oraşul mamă al Romei, şi prin celelalte oraşe antice care au purtat acelaşi nume [175]; la Greci, numele cetăţii Argo are aceeaşi semnificaţie [176]; însă raţiunea acestor lucruri va deveni mai clară în cele ce vom spune mai departe.

Mai trebuie să facem o observaţie în legătură cu reprezentarea centrului spiritual ca o insulă care închide în ea «muntele sacru»: într-adevăr, dacă o atare localizare a putut exista efectiv (chiar dacă nu toate «Pământurile Sfinte» sunt insule), aceasta trebuie să aibă şi o semnificaţie simbolică. Faptele istorice în sine, şi mai ales cele ale istoriei sacre, traduc, în felul lor, adevăruri de ordin superior, datorită legii corespondenţelor care este însăşi baza simbolismului şi care uneşte toate lumile în armonia totală şi universală. Ideea care evocă reprezentarea despre care vorbim aici este în mod esenţial cea de «stabilitate», pe care tocmai am indicat-o drept caracteristică a Polului: insula rămâne imobilă în mijlocul agitaţiei necontenite a apelor, care este o imagine a agitaţiei lumii exterioare; şi, pentru a ajunge la «Muntele Salvării», la «Sanctuarul Păcii» [177], trebuie să fi traversat mai întâi «marea pasiunilor».

[175] Latinul "albus", «alb», trebuie pus lângă ebraicul "laban", care are aceeaşi semnificaţie şi al cărui feminin "Lebanah" desemnează Luna, în latină Luna însemnând atât «albă» cât şi "luminoasă», idei legate între ele.

[176] Nu există decât o diferenţă de accent între adjectivul "argos", «alb», şi numele cetăţii; acesta din urmă este neutru, şi acelaşi nume la masculin este cel al eroului Argos. Ne putem gândi şi la nava "Argò" (care se spune că fusese construită de Argos şi al cărei lemn provenea dint-un stejar din pădurea Dodonei); în acest caz cuvântul poate însemna şi «rapid», rapiditatea fiind considerată un atribut al luminii (şi mai ales a fulgerului), însă semnificaţia principală este «alb» şi, imediat după aceea, «luminozitate». – Din acelaşi nume derivă numele argintului, metal alb care corespunde astrologic Lunii: latinul "argentum" şi grecescul "arguros" au, evident, o rădăcine identică.

[177] «"Yogî", după ce a traversat marea pasiunilor, s-a unit cu Liniştea şi posedă Sinele în deplinătatea sa», spune Shankaracharya ("Atma-Bodha"). Pasiunile desemnează aici toate modificările apropiate şi tranzitorii care formează «şuvoiul formelor»: este vorba despre domeniul «apelor inferioare», conform simbolismului comun tuturor tradiţiilor. De aceea cucerirea «Marii Păci» este reprezentată adeseori ca o navigaţie (acesta este unul din motivele pentru care barca, în simbolismul catolic, reprezintă Biserica); alteori sub forma unui război, iar "Bhagavad-Gita" poate fi interpretată în acest sens; din acest punct de vedere s-ar putea dezvolta teoria «războiului sfânt» ("jihad") în doctrina islamică. – Să adăugăm că «mersul pe ape» simbolizează dominarea lumii formelor şi schimbarea: "Vishnu" este numit "Narayana", «Cel care merge pe ape», şi, în Evanghelii, se arată cum Christos merge pe ape.

11. LOCALIZAREA CENTRILOR SPIRITUALI.

În paginile precedente, am lăsat aproape complet deoparte chestiunea localizării efective a «tărâmului suprem», problemă foarte complicată şi secundară, din punctul de vedere al acestei lucrări.

Se pare că pot fi luate în consideraţie mai multe localizări succesive, corespunzând diverselor cicluri, subdiviziuni ale unui alt ciclu, mai mare, numit "Manvantara"; de altfel, dacă am lua în consideraţie ansamblul celui din urmă, situându-ne într-un mod oarecare în afara timpului, am putea observa, în rândul acelor localizări, o ordine ierarhică corespunzătoare constituirii formelor tradiţionale care nu sunt altceva decât adaptări ale tradiţiei principale şi primordiale, ce domină întregul "Manvantara". Pe de altă parte, să mai amintim că pot exista, simultan, pe lângă centrul principal, multe alte centre legate de el, şi care sunt tot atâtea imagini ale acestuia, fapt ce dă naştere cu uşurinţă unor confuzii, cu atât mai mult cu cât, aceste centre secundare fiind mai exterioare, sunt, din acest motiv, mai vizibile decât centrul suprem [178].

În acest sens, am menţionat deja, în mod deosebit, asemănarea dintre Lhassa, centru al Lamaismului, şi "Agarttha"; vom mai adăuga acum că, şi în Occident, se cunosc cel puţin alte două oraşe a căror aşezare topografică prezintă anumite particularităţi care, iniţial, au avut o aceeaşi raţiune de a fi: Roma şi Ierusalim (şi am văzut cum cel din urmă era efectiv o imagine vizibilă a misteriosului "Salem" al lui "Melki-Tsedeq"). Exista, de fapt, în antichitate, un fel de geografie sacră sau sacerdotală, iar poziţionarea oraşelor şi a templelor nu era arbitrară, ci determinată de legi extrem de precise [179]; în acestea pot fi intuite legăturile ce uneau «arta sacerdotală» şi «arta regală» cu arta constructorilor [180], ca şi motivele pentru care anticele corporaţii se aflau în posesia unei adevărate tradiţii iniţiatice [181]. De altfel, între înfiinţarea unui oraş şi întemeierea unei doctrine (sau a unei forme tradiţionale, pentru a fi adaptată la anumite condiţii, bine definite, de timp şi

[178] Conform expresiei pe care Saint-Yves a reluat-o din simbolismul Tarotului, centrul suprem stă printre celelalte centre precum «zero închis între cele douăzeci şi două de arcane».
[179] "Timeo", opera lui Platon, pare a conţine, sub o formă ascunsă, unele aluzii la această ştiinţă.
[180] Să ne amintim ce am spus despre titlul de "Pontifex"; expresia «artă regală» a fost păstrată de Masoneria modernă.
[181] Pentru Romani, "Janus" era în acelaşi timp zeul iniţierii în Mistere şi cel al corporaţiilor de artizani ("Collegia fabrorum"); există, în această dublă atribuţie, ceva deosebit de semnificativ.

spaţiu), exista o legătură, astfel încât prima era adeseori folosită drept simbol pentru cea de a doua [182]. În mod firesc, trebuiau luate precauţii speciale dacă era vorba de a stabili sediul unui oraş destinat să devină, dintr-un motiv sau altul, metropola unei întregi părţi a lumii; iar numele oraşelor, ca şi toate legendele legate de circumstanţele întemeierii lor, ar merita să fie examinate cu atenţie din acest punct de vedere [183].

Fără a ne mai întinde cu asemenea consideraţii, care nu privesc decât indirect subiectul acestui studiu, vom mai adăuga doar că un centru similar celor despre care am vorbit exista în Creta în epoca pre-elenică [184], şi că se pare că Egiptul avea multe astfel de centre, probabil înfiinţate în epoci succesive, ca Memphis şi Teba [185]. Numele acestui din urmă oraş, care a fost şi cel al unei cetăţi greceşti, trebuie să ne atragă atenţia, sub aspect spiritual, din cauza faptului că este identic cu cel de "Thebah" al evreilor, adică Arca potopului. Aceasta este şi ea o reprezentare a centrului suprem, considerat îndeosebi ca garant al tradiţiei în starea, ca să spunem aşa, de gestaţie [186], de-a lungul perioadei tranzitorii din intervalul cuprins între două cicluri, semnalat de un cataclism cosmic care distruge starea anterioară a lumii, pentru a face loc unei stări noi [187]. Rolul biblicului

[182] Vom cita, ca exemplu, simbolul lui Amphion, care ridică zidurile Tebei graţie sunetului lirei sale; vom vedea în curând ce înseamnă numele cetăţii Tebea. Este cunoscută importanţa lirei în Orfism şi în Pitagorism; şi în tradiţia chineză se vorbeşte adeseori de instrumente muzicale care au un rol similar, şi este evident că tot ce s-a spus în legătură cu aceasta va fi înţeles în sens simbolic.

[183] Cât despre nume, se pot găsi câteva exemple în paginile precedente, îndeosebi pentru cele legate de ideea de culoare albă, şi vom mai arăta şi altele. Ar mai fi multe lucruri de spus despre obiectele sacre de care erau legate, în anumite cazuri, puterea şi chiar dăinuirea oraşului: aşa era legendarul "Palladium" din Troia; sau, la Roma, scuturile Salilor (care se spune că fuseseră cioplite dintr-un aerolit pe timpul lui "Numa"; Colegiul Salilor era compus din doisprezece membri); aceste obiecte erau surse de «influxuri spirituale», ca Arca Alianţei pentru Evrei.

[184] Numele "Minos" era în sine o indicaţie suficientă în această privinţă, ca şi cel de "Menes" în ce priveşte Egiptul; cât despre Roma, vom reaminti ceea ce am spus despre numele lui "Numa", ca şi semnificaţia numelui "Schlomoh" pentru Ierusalim. - Apropo de Creta, vom semnala folosirea, de către constructorii din evul mediu, a "Labirintului" ca simbol caracteristic; lucrul cel mai ciudat este că parcurgerea Labirintului, trasat pe pavimentul anumitor biserici, era considerat ca putând înlocui pelerinajul în Ţara Sfântă pentru cei care nu îl puteau face.

[185] După cum am văzut, Delfi a avut acest rol pentru Grecia; numele său îl evocă pe cel al delfinului, al cărui simbolism este foarte important. - Alt nume demn de a fi reţinut este cel de Babilon: "Bab- Ilu" înseamnă «poarta Cerului», care este una din calităţile atribuite de Iacob lui "Luz"; pe de altă parte, acest nume poate avea şi semnificaţia de «casă a lui Dumnezeu», ca şi "Beith-El"; el va deveni însă sinonim cu «confuzia» ("Babel") atunci când tradiţia a fost pierdută: are loc atunci răsturnarea simbolului, iar "Janua Inferni" ia locul lui "Janua Coeli".

[186] Această stare este asimilabilă celei reprezentate, la începutul unui ciclu, de «Oul Lumii», care conţine în stare germinală toate posibilităţile ce se vor dezvolta pe durata ciclului respectiv; Arca conţine, pe de altă parte, toate elementele care vor servi la refacerea lumii şi care sunt şi germenii stării sale viitoare.

[187] O altă funcţie a «Pontificatului» este cea de a garanta trecerea sau transmiterea tradiţională de la un ciclu la altul; construirea Arcei are aici semnificaţia unei punţi simbolice, pentru că amândouă sunt destinate să permită «trecerea peste ape», care, la rândul ei, are multiple semnificaţii.

"Noe"[188] este similar celui pe care, în tradiţia hindusă, îl joacă "Satyavrata", care devine apoi, sub numele de "Vaivaswata", "Manu" actual; dar trebuie să observăm că, în timp ce această ultimă tradiţie se referă astfel la începutul actualei "Manvantara", potopul biblic marchează doar începutul unui alt ciclu, mai mic, inclus în interiorul acestei "Manvantara" [189]; nu este vorba despre acelaşi eveniment, ci doar de două evenimente similare [190].

Mai trebuie subliniată apoi legătura care există între simbolismul Arcei şi cel al curcubeului, legătură sugerată în textul biblic de apariţia curcubeului după potop, ca semn al alianţei dintre Dumnezeu şi creaturile pământene [191]. Arca, pe durata cataclismului, rătăceşte pe oceanul apelor inferioare; în momentul în care are loc restabilirea ordinii şi reînnoirea tuturor lucrurilor, curcubeul apare «din nori», adică în regiunea apelor superioare. Este deci vorba despre o analogie în sensul cel mai strict al cuvântului, care înseamnă că cele două figuri sunt inversate şi complementare una faţă de cealaltă: convexitatea Arcei este îndreptată în jos, cea a curcubeului în sus, iar unirea lor formează o figură circulară sau ciclică completă, ele reprezentând cele două jumătăţi ale acesteia [192]. Respectiva figură era completă la începutul ciclului: ea este secţiunea verticală a unei sfere a cărei secţiune orizontală este reprezentată de circumferinţa circulară a Paradisului terestru [193]; iar această arie este brăzdată de o cruce formată de cele patru fluvii care izvorăsc din «muntele polar» [194]. Reconstrucţia trebuie să se facă până la finele aceluiaşi ciclu; dar atunci, în imaginea Ierusalimului ceresc, cercul este înlocuit de un pătrat [195], care

[188] Să mai observăm şi faptul că Noe este desemnat drept cel care a plantat pentru prima dată viţa-de-vie (Geneza, IX, 20), ceea ce trebuie să facă legătura cu ce am spus mai devreme despre semnificaţia simbolică a vinului şi despre rolul acestuia în ritualurile iniţiatice, legat de sacrificiul lui Melchisedec.

[189] Una din semnificaţiile istorice ale potopului biblic poate fi considerat cataclismul care a dus la dispariţia Atlantidei

[190] Aceeaşi observaţie se va aplica, firește, tuturor tradiţiilor diluviene care se regăsesc la numeroase popoare; există unele care privesc cicluri şi mai deosebite, mai ales la Greci, în cazul potopului din "Deucalion" .

[191] Geneza, IX, 12-17.

[192] Aceste două jumătăţi corespund celor ale«Oului Lumii», ca «apele superioare» şi «apele inferioare»; pe timpul perioadei de confuzie, jumătatea superioară a devenit invizibilă, iar în jumătatea inferioară are loc ceea ce Fabre d'Olivet numeşte «apocatastaza speciilor». - Cele două imagini complementare despre care este vorba pot fi, de altfel, asimilate,într-o oarecare măsură, unor cornuri de lună rotite în sens invers (unul fiind reflectarea celuilalt iar imaginea sa fiind simetrică faţă de linia de separare a apelor), ceea ce se referă la simbolismul lui Ianus, una dintre emblemele căruia este, de altfel, şi barca. Să mai reţinem că există un fel de echivalenţă simbolică între imaginile lunii, cupă şi barcă, şi că cuvântul «vas» le desemnează deopotrivă pe ultimele două («Sfântul Vas» este una din denumirile obişnuite date Graalului în evul mediu).

[193] Această sferă este şi ea «Oul Lumii»; Paradisul terestru se află în planul care o împarte în cele două jumătăţi ale sale, superioară şi inferioară, adică la limita dintre Cer şi Pământ.

[194] Cabbaliştii fac o corespondenţă între aceste patru fluvii şi cele patru litere ale alfabetului care formează în ebraică cuvântul "Pardes"; am semnalat în altă parte raportul lor analogic cu cele patru fluvii din Infern ("Esoterismul lui Dante", 1957[4], p. 63).

[195] Această înlocuire corespunde celei a simbolismului vegetal cu simbolismul mineral, a cărei semnificaţie am arătat-o în altă parte ("Esoterismul lui Dante", 1957[4], p. 67). -Cele douăsprezece porţi ale Ierusalimului ceresc corespund în mod natural celor douăsprezece semne ale Zodiacului şi celor douăsprezece triburi ale

arată realizarea a ceea ce hermeticii numesc simbolic «cvadratura cercului»: sfera, care reprezintă dezvoltarea posibilităţilor prin expansiunea punctului primordial şi central, se transformă într-un cub atunci când această dezvoltare s-a terminat iar echilibrul final a fost atins pentru respectivul ciclu [196].

lui Israel; este deci vorba chiar de o transformare a ciclului zodiacal, consecutivă opririi rotaţiei lumii şi fixării sale într-o stare finală care este restaurarea stării primordiale, atunci când se va termina manifestarea succesivă a posibilităţilor conţinue de aceasta. - «Arborele Vieţii», care se afla în centrul Paradisului terestru, se află în centrul Ierusalimului ceresc, şi are aici douăsprezece fructe; acestea se află într-o anumită legătură cu "Aditya", după cum «Arborele Vieţii», la rândul său, este legat de "Aditi", esenţa unică şi indivizibilă din care au fost generate.

[196] S-ar putea spune că sfera şi cubul corespund aici respectiv celor două puncte de vedere: dinamic şi static; cele şase feţe ale cubului sunt orientate după cele trei dimensiuni ale spaţiului, ca cele şase braţe ale crucii trasate începând din centrul sferei. – În ce priveşte cubul, este uşor să facem o comparaţie cu simbolul masonic al «pietrei cubice», care se referă de asemenea la ideea de desăvârşire şi de perfecţiune, adică la realizarea totalităţii posibilităţilor implicite într-o anumită stare.

12. CÂTEVA CONCLUZII.

Din mărturiile convergente ale tuturor tradiţiilor se desprinde în mod clar concluzia că există o «Ţară Sfântă» prin excelenţă, prototip al tuturor «Ţărilor Sfinte», centru spiritual căruia i se subordonează celelalte centre. «Ţara Sfântă» este şi «Ţara Sfinţilor», «Tărâmul celor Fericiţi», «Ţara celor Vii», «Tărâmul Nemuririi»; expresii ce sunt, toate, echivalente, cărora trebuie să o adăugăm pe cea de «Ţară Pură» [197] pe care Platon o atribuie în mod particular «sălaşului celor Fericiţi» [198]. Deobicei, acest loc este situat într-o «lume invizibilă»; însă, dacă vrem să înţelegem despre ce este vorba, nu trebuie să uităm că acelaşi lucru se întâmplă cu «ierarhiile spirituale», despre care vorbesc toate tradiţiile şi care reprezintă, în realitate, grade ale iniţierii [199]. În perioada actuală a ciclului nostru terestru, adică în "Kali-Yuga", această «Ţară Sfântă», apărată de «paznici» care o ascund de privirile profane, garantându-i totodată unele relaţii externe, este în fapt invizibilă, inaccesibilă, însă numai pentru cei care nu au calităţile necesare pentru a pătrunde în ea. Se pune problema dacă localizarea acesteia într-o anumită arie geografică trebuie luată ad-literam, este doar simbolică, sau dacă nu cumva ambele variante sunt valabile. Răspunsul nostru la această întrebare este că, pentru noi, datele geografice şi cele istorice au, ca toate celalalte, şi o valoare simbolică, fapt care, de altfel, nu impietează cu nimic asupra propriei

[197] Printre şcolile budiste existente în Japonia, există una, numită "Gi“-d“", al cărei nume se traduce prin «Ţara pură»; ea aminteşte, pe de altă parte, de numele islamic al «Fraţilor Purităţii» ("Ikhwan es-Safa"), ca să nu mai vorbim de "Catarii" din evul mediu occidental, al căror nume înseamnă «puri». De altfel, se prea poate ca expresia "Gio-Do", care îi desemnează pe iniţiaţii musulmani (sau mai precis pe cei care au ajuns la stadiul final al iniţierii, ca "Yogî" din tradiţia hindusă), să aibă exact aceeaşi semnificaţie; de fapt, etimologia vulgară, care susţine că derivă din "s–f", «lână» (din care ar fi fost făcute hainele pe care le purtau " Gio-Do"), este prea puţin satisfăcătoare, iar explicaţia care îl leagă de cuvântul grecesc "sophos", «înţelept», deşi pare mai acceptabilă, are inconvenientul că se referă la un termen străin de limba arabă; noi credem, de aceea, că este preferabil să acceptăm interpretarea care consideră că "S–fî" derivă din "safa", «puritate».

[198] Descrierea simbolică a acestei «Ţări Pure» se găseşte la sfârşitul lui "Fedon"; am remarcat deja că se poate face o paralelă între această descriere şi cea pe care Dante o face Paradisului terestru (vezi John Stewart, "The Myths of Plato", p.p. 101-113).

[199] De altfel, diferitele lumi sunt de fapt state, şi nu locuri, deşi pot fi descrise în mod simbolic ca atare; cuvântul sanscrit "loka", care le desemnează, şi care este identic cu latinul "locus", cuprinde în el indicaţia acestui simbolism spaţial. Există şi un simbolism temporal, potrivit căruia aceleaşi state sunt descrise sub forma unor cicluri succesive, cu toate că timpul, ca şi spaţiul, nu este, în realitate, decât o condiţie proprie a unuia din acestea, astfel încât succesiunea nu este, aici, nimic altceva decât imaginea unei înlănţuiri întâmplătoare.

lor realităţi, ba chiar le conferă, dincolo de această realitate imediată, o semnificaţie superioară. [200]

Nu avem pretenţia că am epuizat subiectul tratat în aceste pagini, iar interpretările pe care le-am dat ar putea da naştere multor altora; totuşi, am dezvăluit mult mai multe lucruri decât au făcut-o alţii până acum, iar unii ne vor reproşa acest fapt, fără îndoială. Cu toate acestea, nu credem că am spus prea multe, ba chiar suntem convinşi că în rândurile de mai sus nu există nimic din ceea ce ar fi trebuit să rămână ascuns, cu atât mai mult cu cât noi înşine, mai puţin decât oricine altcineva, suntem dispuşi să negăm faptul că sunt justificate precauţiile ce trebuiesc luate atunci când vrem să prezentăm public informaţii cu un caracter mai neobişnuit. Ne vom mărgini aici la o scurtă observaţie: în mijlocul lumii în care trăim azi, evenimentele se desfăşoară cu o atât de mare repeziciune încât multe din lucrurile ale căror raţiuni de a fi sau origini nu pot fi înţelese imediat, şi-ar putea găsi, mai repede decât am crede, aplicaţii neaşteptate, dacă nu chiar absolut imprevizibile. Vrem să ne abţinem de la a face orice fel de prognoză care, într-un fel sau altul, ar putea semăna cu o «profeţie»; dar vom cita, totuşi, în încheiere, o frază a lui Joseph de Maistre [201], care este mai adevărată astăzi decât era în urmă cu un secol: «Trebuie să fim pregătiţi pentru un eveniment imens în ordinea divină, către care ne îndreptăm cu o viteză accelerată, şi care îi va afecta pe toţi cei prezenţi. Oracole de temut anunţă că a sosit Vremea».

[200] Aceasta poate fi comparată cu numeroasele sensuri atribuite în interpretarea textelor sacre şi care, departe de a fi opuse sau a se distruge reciproc, se completează şi se armonizează în cunoaşterea sintetică integrală. - Din punctul de vedere pe care noi îl arătăm aici, faptele istorice corespund unui simbolism temporal, iar faptele geografice unui simbolism spaţial; existând, între unele şi celelalte, o legătură sau o corelaţie necesară, ca între timp şi spaţiu, şi de aceea localizarea centrului spiritual poate diferi în funcţie de perioada considerată.

[201] "Serile de la Sankt-Petersburg, a unsprezecea conversaţie". – Este necesar, pentru a evita orice aparentă contradicţie cu previziunile oracolelor pe care le-am amintit mai devreme, şi pe care Plutarh le menţionase deja, să observăm că Joseph de Maistre dă cuvântului “oracol” un sens foarte amplu, aşa cum se face deobicei în limbajul curent, şi nu îl foloseşte în sensul propriu şi precis pe care acesta îl avea în antichitate.